

Kartläggning av målgruppen ”arbetslösa” på avdelningen för försörjningsinsatser (AFI)

Dnr 2017-309

Rapporten är skriven av socialförvaltningens avdelning för
försörjningsinsatser (AFI) i samarbete med Statistik & Utredningar
April 2018

Sammanfattning

Syftet med rapporten är att på gruppnivå redovisa fakta och kunskaper om den målgruppen som kodas som ”arbetslösa” på socialförvaltningens avdelning för försörjningsinsatser (AFI). Rapporten är ett första underlag för att ge nyanserad information och analys på en aggregerad gruppnivå om målgruppens bakgrund, utbildnings- och arbetslivserfarenhet och andra faktorer som påverkar möjligheter att få och behålla ett arbete. Syftet är även att bereda ett besluts- och planeringsunderlag för både politiker och kommunala chefer, främst på AFI och på avdelningen för arbetsmarknad och integration (AMI) på utbildningsförvaltningen.

Rapporten ger en överblicksbild av den undersökta målgruppen ”arbetslösa” som var aktuella för ekonomiskt bistånd i februari 2018.

De resultaten som har kommit fram i kartläggningen har till största delen bekräftat den erfarenhetsbaserade kunskapen om målgruppen som har funnits på ledningsnivå på AFI. Resultaten har bidragit med att **ge nyanser gällande olika faktorerers betydelse för målgruppen och tydlighet i volymer samt att olika subgrupper i den totala målgruppen har kunnat identifieras**. I sin tur ger detta möjligheter att undersöka och planera för olika gruppers behov av specifika insatser på ett tydligare sätt.

Vad gäller **basfakta** såsom könsfördelning, åldersfördelning, ärendets aktualitet för individer och hushållssammansättning finns det nu exakta uppgifter om just den undersökta målgruppen ”arbetslösa”. Verksamhetssystemet Treserva har enbart kunnat ge tillgång till basfakta angående alla som är aktuella för ekonomiskt bistånd oavsett orsakskod.

Att andelen individer som är födda i ett annat land än Sverige är hög bland biståndsbehövande är ett välkänt faktum sedan tidigare. Personer som är födda i Sverige utgör cirka en tredjedel av den totala målgruppen

Angående **språkkunskaper för de som är födda i ett annat land** ger kartläggningen fingervisningar om hur stor andel som bedöms ha måttliga eller stora hinder för att kunna få arbete på grund av bristande språkkunskaper. Kartläggningen visar att för de flesta bedöms inte språkkunskaperna vara ett hinder att få ett arbete. Detta är speciellt tydligt för individerna inom åldersgruppen 18-29 år. För att kunna arbeta med att utveckla den språkliga förmågan hos de som har måttliga eller stora hinder krävs det att socialförvaltningen får tillgång till mer individanpassade insatser än vad som finns att tillgå i dagsläget.

Tiden i arbetslöshet i den undersökta målgruppen är lång. För 47 % av den totala målgruppen är tiden längre än 3 år.

Arbetsförmedlingens roll i den undersökta målgruppen framgår av resultatet – 85 % av målgruppen är **inskrivna på Arbetsförmedlingen** men bara 50 % har insats via dem. 35 % är således inskrivna men utan insats. De ”arbetslösa” som är aktuella på socialförvaltningen har svårt att kvalificera sig för att få insatser via Arbetsförmedlingen. De är lågt prioriterade i förhållande till andra arbetslösa. Arbetsförmedlingens ändrade uppdrag och kraven på vilka som bedöms kunna vara aktuella för deras insatser har ökat. Under senare tid har frågan varit mer påtaglig, då Arbetsförmedlingen har börjat skriva ut personer som tidigare har varit inskrivna och aktuella för jobb- och utvecklingsgarantin. Andelen inskrivna på Arbetsförmedlingen lär minska och fler blir helt beroende av kommunens arbetsmarknadsinsatser och övriga arbetsbefrämjande insatser.

Social livssituation omfattar boende, familjesituation, levnadsvanor och beteenden, skulder och rättslig situation. Den sociala livssituationen har börjat få en större påverkan än tidigare på möjligheter att delta i processen mot självförsörjning och att erhålla arbete. Dessa faktorer

illustrerar också den komplexiteten som finns i individers livssituation, utöver andra faktorer som mer naturligt kan förknippas med arbetslöshetsproblematiken.

Inom området **fysisk hälsa** framgår det att hinder relaterade till den fysiska hälsan har koppling till ålder. Målgruppen 18-29 åringar bedöms till största andel friskast och i den äldsta målgruppen, 55- 64-åringar, bedöms en större andel ha måttligt eller stora hinder för att kunna erhålla arbete på grund av den fysiska hälsan.

Vad gäller **psykisk hälsa** finns störst hinder hos den yngsta målgruppen, 18-29 åringar. Den erfarenhetsbaserade kunskapen om målgruppen har varit att psykisk ohälsa har ökat. Kartläggningens resultat, som ger information om hur stor andel i dessa åldersgrupper som har antingen måttligt eller stort hinder, är högre än förväntad.

Resultatet om **diagnosticerade funktionsvariationer/funktionsnedsättningar** bekräftar den erfarenhetsbaserade kunskapen att inom den gruppen som har någon diagnosticerat funktionsvariation/nedsättning är andelen neuropsykiatriska funktionsvariationer hög.

Vad gäller **utbildnings- och arbetslivsbakgrund** bekräftar resultatet bilden av att målgruppen generellt har låg utbildningsnivå, och att arbetslivserfarenheten är kort oavsett om individen har den från ett annat land eller från Sverige. De branscher som dominerar för arbetslivserfarenheten i Sverige handlar främst om lågavlönade yrken med generellt låga krav på yrkeserfarenhet och/eller utbildning.

Motivationen har en stor betydelse för hur mycket kraft och energi som individen är beredd att investera i deltagandet i sin egen process mot självförsörjning. Resultatet indikerar att för de flesta är motivationen inte ett problem utan att individen vill och önskar kunna arbeta.

Vägen ut till arbetsmarknaden är lång för många som tillhör målgruppen. Detta märks bland annat genom att se hur många tydliga utmaningar, i form av hinder som behöver röjas för att kunna erhålla ett arbete, som individen möter på sin väg mot arbetsmarknaden. I kartläggningen finns det frågor om 9 olika utmaningar. Återigen avviker åldersgruppen 18-29 år från de andra – en större andel i denna grupp har 3 eller fler hinder.

Inom kartläggningen har **erbjudna insatser under de senaste två åren och förslag på insatser som behövs** för att individen ska närma sig arbetsmarknaden och kunna erhålla ett arbete undersökts. Till stora delar har insatser erbjudits inom kategorin ”arbete med samhällsstöd”, där arbetsförmåga i någon mån har identifierats och behov av individuellt stöd finns. Det framkommer också att utbudet av insatser inte har motsvarat helt de behov av insatser som har funnits. **Förstegsinsatser har saknats**. Med förstegsinsatser menas stöd för grundläggande behov, stöd för planering/struktur och sysselsättning för att upprätthålla/bibehålla rutiner samt delta i social samvaro. **Paletten med insatser för målgruppen har inte varit balanserad – flertalet av individerna i målgruppen har ett varierande behov av insatser på olika steg**. Generellt kan det konstateras att det är de insatserna som har funnits att tillgå, och inte individens behov, som har i alltför stor utsträckning styrt anvisningarna.

Den allra största kategorin av förslag på insatser som behövs för att individen ska komma närmare arbetsmarknaden handlar om att ge **möjlighet till individuellt stöd i olika former, både i arbetsförberedande insatser och under en tid efter att individen har fått arbete med främst samhällsstöd**. I många fall handlar insatserna om att först kunna göra en utredning om arbetsförmågan och att undersöka vilka resurser och behov av stöd som finns, och i vilken omfattning stödet behövs.

Med stöd av resultatet bedömer socialförvaltningen att förutsättningarna har tydliggjorts för att kunna planera kommunala insatser som ska påskynda den enskildes mål att erhålla ett arbete. Beslut om sådana insatser förutsätts tas i respektive ansvarig nämnd såsom bildningsnämnden och socialnämnden.

Innehållet i denna rapport kommer att delges arbetsmarknadsutskottet och bildningsnämnden på deras respektive sammanträden under maj 2018.

Tack till Jimmy Lindahl och Lars-Åke Gustafson på Statistik och utredningar för ert bidrag med statistiska uppgifter och analys! Ett stort tack till Alva Miah, verksamhetsutvecklare på AFI, som har assisterat mig i arbetet med analys och framskrivandet av denna rapport!

Laila Hämäläinen
Avdelningschef
Avdelning för försörjningsinsatser (AFI)
Socialförvaltningen
Linköpings kommun

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte med rapporten	2
Metod	3
Kunskap om målgruppen ”arbetslösa” innan kartläggningen	4
Generell målgruppsbeskrivning före kartläggningen	4
Planering inför starten av kartlägningsprocessen	5
Resultatredovisning	7
Målgruppens sammansättning (bakgrundsvariabler) i kartläggningen	8
Kön	9
Ålder.....	9
Ålder efter kön	10
Hushållssammansättning	10
Födelseland.....	11
Ärendets aktualitet.....	11
Språkkunskaper i svenska	11
Social livssituation	13
Fysisk och psykisk hälsa, funktionsvariationer/funktionsnedsättningar	15
Klientens hälsa	15
Diagnosticerade funktionsvariationer/funktionsnedsättningar	18
Utbildnings-och arbetslivsbakgrund	19
Utbildningsbakgrund	19
Arbetslivsbakgrund	20
Arbetslöshet	23
Arbetslöshetens längd	23
Inskrivna på Arbetsförmedlingen	24
Motivation till arbete	25
Sammanställning – antal hinder fördelat på ålder och kön	27
Insatser	28
Erbjudna insatser	28
Förslag på insatser	31
Resultat från fokusgruppsdiskussioner	32
Avslutande reflektioner	33

Inledning

Bakgrund

I det här avsnittet redovisas bakgrunden till social- och bildningsnämndens beslut i december 2017 att ge avdelningen för försörjningsinsatser (AFI) på socialförvaltningen i uppdrag att kartlägga målgruppen ”arbetslösa”.

För oktober 2017 redovisade AFI att i den totala målgruppen som erhåller ekonomiskt bistånd per månad i Linköpings kommun fanns cirka 850 personer som kodades som ”arbetslösa” enligt Socialstyrelsens nationella föreskrifter och instruktioner för registrering av försörjningshinder.

Målgruppen ”arbetslösa” är långt ifrån homogen. En del av målgruppen bedöms stå relativt nära arbetsmarknaden, och är i behov av mindre omfattande insatser under en kortare tid. Insatser som dessa individer är i behov av kan tillhandahållas genom Arbetsförmedlingen, och Arbetsförmedlingen har huvudansvar för att individen ska bli självförsörjande. Andra inom målgruppen ”arbetslösa” står långt ifrån arbetsmarknaden och behöver mycket stöd och insatser under en längre tid för att kunna närma sig arbetsmarknaden. För dessa individer har kommunen det yttersta ansvaret att rusta dem så att de kan närma sig arbetsmarknaden, tills de bedöms av Arbetsförmedlingen tillhöra gruppen som kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

På individnivå finns kunskaper och fakta om var och ens situation och det pågår ett aktivt arbete tillsammans med individen för att se till att dessa personer ska kunna komma ut på arbetsmarknaden så snabbt som möjligt och bli självförsörjande. För att kommunen ska kunna erbjuda fler arbetslösa biståndsbehövande relevanta insatser behövs en kartläggning och en fördjupad analys av gruppen på gruppnivå.

Kommunstyrelsens arbetsmarknadsutskott lämnade önskemål att ge AFI i uppdrag att genomföra en sådan kartläggning och analys av målgruppen. Socialnämnden och bildningsnämnden beslutade i december 2017 att ge AFI uppdraget. För att kunna genomföra kartläggningen beslutades det av bildningsnämnden att finansiera satsningen med 400 tkr, med hjälp av medel som är avsatt för arbetsmarknadssatsningar. Kartläggningen och analysen har planerats i sådan takt att den kan redovisas för socialnämnden i april 2018.

Syfte med rapporten

På individnivå finns det kunskap och fakta om var och en som bedöms som arbetslös men det saknas uppgifter på gruppnivå. Ett skäl till att dessa uppgifter inte har insamlats på gruppnivå är att det saknas ett uppbyggt IT-system som är tillgängligt på nationell nivå, och som klarar av att hantera sådana uppgifter angående individer utifrån sekretess- och övriga lagkrav. Den kunskapen som finns på individnivå har således inte efterfrågats på gruppnivå av varken Socialstyrelsen eller Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Syftet med rapporten är att på gruppnivå redovisa fakta och kunskaper om den målgruppen som kodas som ”arbetslösa” på AFI. Rapporten är ett första underlag för att på en aggregerad gruppnivå ge nyanserad information och analys om den aktuella undersökta målgruppens bakgrund, utbildnings- och arbetslivserfarenhet och andra faktorer som påverkar möjligheter att få och behålla ett arbete. Syftet med rapporten har även varit att bereda ett besluts- och planeringsunderlag för både politiker och kommunala chefer, främst på AFI och avdelningen för arbetsmarknad och integration (AMI).

Det är viktigt att ha i åtanke att rapporten kommer att ge en ögonblicksbild av den **vid tidpunkt aktuella** gruppens situation och behov.

Med tanke på frågans höga aktualitet och den tid som gavs för uppdragets genomförande har det varit viktigt att fokusera på att ge så bra besluts-och planeringsunderlag som möjligt, utifrån de resurser och kompetens som har varit möjligt att tillgå. I ett försök att engagera externa resurser med erfarenhet från forskningsvärlden och verksamhetsområdet togs kontakt med kommunens enhet för Forskning och Utveckling, Linköpings Universitet och SKL. Intresse fanns hos dessa aktörer, men på grund av bristande möjligheter att på kort varsel åta sig uppdrag kunde inte någon extern resurs engageras i kartläggningsarbetet.

Kartläggningen är en viktig pusselbit i arbetet med att bidra till uppfyllandet av kommunens mål om att fler i Linköping ska nå egen försörjning. Ambitionen för Linköpings kommun är att skapa förutsättningar för ökad sysselsättning för individer där förutsättningarna för att komma in på arbetsmarknaden är särskilt utmanande.

Metod

I genomförandet av kartläggningen har en kombination av en kvantitativ metod (i form av enkätundersökning) och en kvalitativ metod (i form av fokusgruppsdiskussioner) använts.

En digital enkät togs fram. Den digitala enkäten hade fasta svarsalternativ med möjlighet att kunna svara med fritext i vissa frågor. I konstruktionen av enkäten lades mycket vikt på hur frågorna formulerades för att kunna få så bra och tydliga svar som möjligt. För vissa frågor gavs det instruktioner för att avgränsa tolkningsutrymmet. I frågor som handlade om att göra bedömningar gavs det instruktioner om bedömningsgrunder. Vissa frågor hade följdfrågor och då gavs det möjlighet att ge fritextsvar för att kunna fånga upp ytterligare detaljer. Enkätsvaren är inte spårbara till någon specifik individ.

Målgruppen som kartläggningen avser var aktuella för ekonomiskt bistånd under november 2017 och kartläggningen ägde rum i februari 2018. Enkäten besvarades av socialsekreterare och handläggare angående deras klienter som ingick i målgruppen ”arbetslösa” i november 2017. En enkät besvarades per klient som ingick i målgruppen.

Kartläggningen bygger inte på vad klienterna själva skulle ha svarat på en fråga, utan på data och bedömningar som handläggarna har gjort eller behövde göra i samband med besvarande av enkätfrågorna. Möjligheter att kunna svara på de olika enkätfrågorna har berott på bland annat hur länge individen har varit aktuell och hur djupt socialsekreteraren/handläggaren har behövt gå med utredningen av försörjningsmöjligheter och hinder. I nytillkomna ärenden har det generellt inte funnits lika mycket information och kunskap samt underlag för att göra vissa bedömningar, till skillnad från ärenden som har pågått under en längre tid. I ärenden som har pågått en längre tid finns mer generell information att tillgå utifrån journalanteckningar, gjorda utredningar och handlingsplaner. Genom att processa olika frågor och använda sig av olika insatser har handläggare/socialsekreterare oftast väldigt god kunskap om faktorer som påverkar möjligheterna att närma sig arbetsmarknaden och få ett arbete.

I arbetet med att ta fram en digital enkät har Statistik och utredningar på kommunledningsförvaltningen konsulterats. De har även anlåtats för att sammanställa och bearbeta data från kartläggningen.

Efter avslutad kartläggning har en fokusgrupp av ett tiotal erfarna socialsekreterare deltagit i en fokusgruppsdiskussion tillsammans med avdelningschefen och gruppchefer på AFI. Syftet

med fokusgruppen var att diskutera och nyansera svaren som har lämnats kring en särskild frågeställning i enkäten. Den särskilda frågeställningen handlade om vilka insatser som medarbetarna bedömer att individer i målgruppen ”arbetslösa” är i behov av för att komma närmare arbetsmarknaden (se vidare på s. 32 om fokusgruppen).

Kunskap om målgruppen ”arbetslösa” innan kartläggningen

Socialförvaltningen gör en månadsvis rapportering till Socialstyrelsen om vilka försörjningshinder (orsak till att vuxna personer är förhindrade att försörja sig och sin familj) som klienter har.

De faktauppgifterna på gruppnivå som samlas in månatligen från verksamhetssystemet Treserva är den kodning som socialsekreterare och handläggare gör varje månad angående sina ärenden. Kodningen görs enligt Socialstyrelsens nationella föreskrifter och instruktioner för registrering av försörjningshinder. Enligt den kodningen hade klienter som tillhör målgruppen ”arbetslösa” i **november 2017** någon av arbetslöshetskoderna nedan:

Tabell 1. Arbetslöshetskoder enligt Treserva

Arbetslöshetskoder	Antal	Procent
Arbetslös, ingen ersättning	464	62,2
Arbetslös, otillräcklig ersättning/stöd	201	26,9
Arbetar deltid ofrivilligt, otillräcklig inkomst	64	8,6
Arbetslös, väntar på ersättning/stöd	15	2,0
Arbetar deltid ofrivilligt, väntar på inkomst	2	0,3
Totalt	746	100,0

Målgruppen bestod av sammanlagt 992 individer i november 2017, varav 746 fortfarande var aktuella och hade orsaks-koden ”arbetslös” i februari 2018 då kartläggningen ägde rum.

Svaren i denna rapport omfattar de 746 aktuella personerna.

Generell målgruppsbeskrivning före kartläggningen

Som ovanstående underkategorier visar är gruppen ”arbetslösa” långt ifrån homogen.

I grova drag kan det konstateras att gruppen som är kodad som ”arbetslös, ingen ersättning” är den gruppen där kartlägnings- och analysbehovet är störst. Individerna i den här gruppen har av olika orsaker inte kvalificerat sig för att kunna få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Det som också är gemensamt för den här gruppen är att de därmed inte heller är högprioriterad på Arbetsförmedlingen. I kartläggningen bestod den här gruppen av 464 personer dvs. 62 % av den totala målgruppen.

Den gruppen som är kodad som ”arbetslös, otillräcklig ersättning/stöd” har en ersättning som inte räcker till att försörja personen ifråga/familjen ihop med andra eventuella inkomster. I den gruppen är individerna dock prioriterade på Arbetsförmedlingen och har möjligheter att få olika slags ekonomiska ersättningar för aktiviteter/utbildningar. Gruppen i kartläggningen bestod av 201 personer dvs. 27 % av totala målgruppen.

Gruppen som är kodad som ”arbetar deltid ofrivilligt, otillräcklig inkomst” och ”arbetar deltid ofrivilligt, väntar på inkomst” har en anställning redan men inte i tillräcklig omfattning för att kunna klara av att försörja sig själv eller sin familj fullt ut. Den här gruppen bedöms ingå i

gruppen som bedöms stå nära arbetsmarknaden, och bestod av 66 personer dvs. 9 % av den totala målgruppen.

Gruppen som kodades som ”arbetslös, väntar på ersättning/stöd” omfattar individer som antagligen nyligen har blivit arbetslösa och vänt sig till socialförvaltningen för att få kompletterande ekonomiskt bistånd. Detta i avvaktan på utbetalning av ersättning från annan aktör såsom Arbetsförmedlingen och A-kassa. Den här gruppen bestod av 15 personer dvs. 2 % av den totala målgruppen.

Planering inför starten av kartlägningsprocessen

Efter fattat beslut i både socialnämnden och i bildningsnämnden påbörjades arbetet med planering för genomförandet av kartläggningen.

Processen planerades att innehålla fem faser:

- Att arbeta fram en digital enkät med relevanta frågeställningar
- Att ge information och instruktioner samt stöd till alla involverade för att kunna besvara den digitala enkäten på bästa möjliga sätt
- Att samla in alla enkätsvaren och bearbeta det statistiska materialet
- Att få en statistisk leverans av svaren i form av siffror, fritextsvar och diagram/tabeller, samt muntlig presentation till ledningsgruppen
- Att göra en första bearbetning av materialet i form av översiktlig analys och att skriva en rapport till socialnämnden

Tre av faserna beskrivs nedan:

Digital enkät med relevanta frågeställningar

Avdelningen för Statistik och utredningar fick i uppdrag att konstruera en digital enkät, i samarbete med främst avdelningschefen och verksamhetsutvecklaren på AFI.

Ledningsgruppen på AFI deltog i arbetet med att ta fram relevanta frågeställningar till enkäten.

Grunden för frågorna fanns i det utredningsmetod som används i det dagliga arbetet för att få fram besluts- och planeringsunderlag i handläggning av ärenden. För vissa utredningsdelar omformulerades frågorna för att kunna få så tydliga svar som möjligt. För dessa utredningsdelar användes frågor som finns i den standardiserade bedömningsmetoden FIA (Förutsättningar inför arbete), en av Socialstyrelsen rekommenderad metod. De frågorna handlar om olika faktorer som kan påverka förutsättningar för att kunna få arbete och där det är av vikt att ta reda på vilka resurser som finns men även vilka hinder som behöver röjas. Faktorerna handlar om boendesituationen, familjesituationen, levnadsvanor och beteenden, skulder, rättslig situation, fysisk och psykisk hälsa och om förekomst av funktionsvariationer/funktionsnedsättningar.

Enkäten omfattade även frågor där socialsekreterarna och handläggarna skulle bedöma individens språkkunskaper och motivation. Här är det viktigt att påpeka att socialsekreterarna och handläggarna inte har någon specifik kompetens att bedöma nivån på språkkunskaper men har fått göra bedömningen med hjälp av den egna kunskapen och upplevelsen av individens kommunikativa förmåga. Viss vägledning har funnits i enkäten för att få så tydliga bedömningar som möjligt.

Gällande bedömning av motivationsnivåer är det viktigt att påpeka att den gjorda bedömningen är ingen ”sanning” utan en bedömning utifrån den kunskap, erfarenhet och upplevelse som socialsekreteraren/handläggaren har om individen. I de flesta fall har frågan

inte ställts till individen, och för många finns det inte heller något konkret att relatera motivationen till, exempelvis en viss erbjuden insats. Bedömningen grundar sig i hur individen generellt betar sig och uttrycker sig i processen mot självförsörjning, i möten där den ansvariga handläggaren/socialsekreteraren är med. Att ställa frågan till socialsekreterare och handläggare är viktig då motivation är en betydelsefull faktor i alla förändringsprocesser – inte minst i processen som socialsekreteraren/handläggaren driver för att involvera individen själv i vägen mot självförsörjning.

Den här motivationsskattningen ska dock inte sammanblandas med frågan om ifall det finns behov av motivationshöjande insatser. Inför olika steg i processen mot självförsörjning finns det olika stora och svåra trösklar för individen att ta sig över, och i de situationerna behöver socialsekreteraren/handläggaren arbeta med motivationshöjande/-stärkande insatser för att individen ska våga sig på olika förändringar.

Efter att en första prototyp av den digitala enkäten var klar fick en pilotgrupp bestående av 4 socialsekreterare/handläggare i uppdrag att på prov svara på enkäten. Syftet var att testa enkätfrågorna och identifiera eventuella otydligheter i frågor. Genom feedback från pilotgruppen kunde otydligheter korrigeras och svars kvaliteten säkerställas.

Enkäten var uppdelad i följande områden:

- **Bakgrundsfrågor** – *hur länge klienten har haft ekonomiskt bistånd, kön, ålder, hushållssammansättning, födelseland och språkkunskaper*
- **Social livssituation** – *boende, familj, levnadsvanor och beteenden, skulder och rättslig situation*
- **Fysisk och psykisk hälsa, funktionsvariationer/funktionsnedsättningar**
- **Utbildnings- och arbetslivsbakgrund** – *i Sverige och eventuellt utomlands*
- **Arbetslöshet och insatser** – *arbetslöshetskod, period av arbetslöshet, inskrivning på Arbetsförmedlingen, motivationsnivå och erbjudna insatser*

Information, instruktioner och stöd till socialsekreterare/handläggare inför kartläggningen

Alla socialsekreterare och handläggare som skulle bidra i kartläggningsarbetet informerades av ledningsgruppen på AFI om syftet med kartläggningen och att kartläggningsarbetet skulle prioriteras. Information om den konkreta planeringen lämnades.

Socialsekreterarna/handläggarna fick skriftliga instruktioner till enkäten och enkätfrågorna i förväg, tillsammans med en lista över vilka av deras klienter som hade kodats som ”arbetslösa” november 2017 och som därmed omfattades av kartläggningen.

Genomförande av kartläggningen och insamling av enkätsvar

Kartläggningen genomfördes under februari 2018. 2018-02-05 skickades enkäten ut i digital form, och socialsekreterarna/handläggarna hade möjlighet att svara på enkäterna fram till 2018-02-21. En enkät fylldes in för varje individ som ingick i målgruppen ”arbetslösa”.

Socialsekreterarna/handläggarna svarade utifrån den kunskap, fakta och upplevelse som de hade angående klienten. Svar uppgavs utifrån det som stämde mest överens med klientens situation. Under tiden som kartläggningsarbetet pågick var arbetsmarknadskonsulenter från Team Utreda Arbetsmarknadsinriktning tillgängliga för frågor angående exempelvis bedömningar av hinder.

Efter avslutad rapportering av enkäter fick enheten för Statistik och utredningar i uppdrag att sammanställa svaren som hade skickats in via de digitala enkäterna. Den första statistiska leveransen i form av siffermaterial och olika diagram lämnades till AFI:s ledningsgrupp 2018-03-15 av chef Jimmy Lindahl och utredningssekreterare Lars-Åke Gustafson. Därefter har

avdelningschefen och verksamhetsutvecklaren på AFI, i samarbete med Jimmy och Lars-Åke, arbetat med enkätsvaren och fördelat arbetet sinsemellan för att skriva en första rapport.

Resultatredovisning

I detta kapitel redovisas resultatet av kartläggningen utifrån de frågor som ställdes till handläggarna/socialsekreterarna om deras klienter.

I resultatredovisningen kommer det att förtydligas i löpande text vilka delar som Statistik och utredningar har ansvarat för och vilka analyser och kommentarer som socialförvaltningen har gjort utifrån resultatet. Från Statistik och utredningar har chef Jimmy Lindahl och utredningssekreterare Lars-Åke Gustafson bidragit med det statistiska materialet och kommentarer angående det.

Observandum vid läsning och tolkning av diagram, tabeller och faktauppgifter:

I rapporten kommer resultatet delvis att beskrivas ihop med variabler som ex. kön, ålder och födelse-land. För att förstå resultatet är det viktigt att ha i åtanke att **olika grupper som presenteras kan ha olika storlekar**, något som kommer att illustreras inledningsvis under det kommande avsnittet. Exempelvis är männen några fler (cirka 40 stycken fler) än kvinnorna i den totala målgruppen för kartläggningen. Andel utlandsfödda är en mycket större än gruppen födda i Sverige. Unga vuxna (18-29 år) utgör endast 22 % av målgruppen för kartläggningen och den största åldersgruppen i kartläggningen (ca 40 %) är mellan 30-44 år.

Om vet-ej svaren:

Det finns frågor där det är naturligt och rimligt att socialsekreterare och handläggare inte har kunnat ge svar. I vissa fall är individen en relativt ny klient på socialförvaltningen och socialsekreteraren/handläggaren har inte hunnit utreda alla faktorer och förutsättningar som påverkar planeringen av insatser och stöd för individen. I andra fall har faktorn som efterfrågas antingen förlorat betydelse för individens process eller ligger så långt tillbaka i tiden att den inte lätt kan tas fram på grund av utredningstekniska skäl.

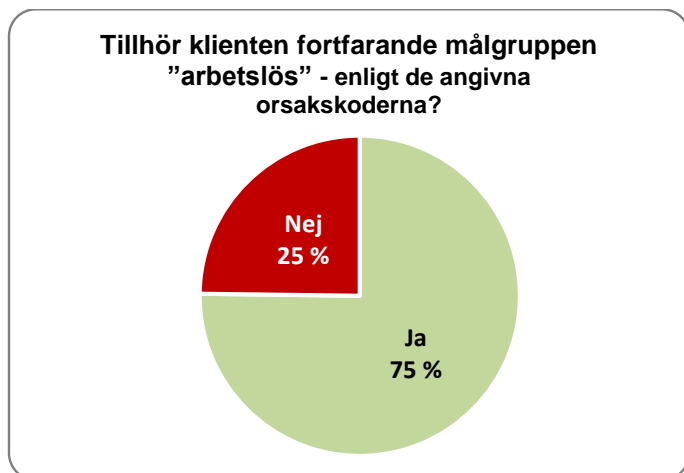
Att det förekommer ett antal svar där det framgår att socialsekreteraren/handläggaren inte har kännedom om tidigare utbildnings- eller arbetslivsbakgrund kan bero på brist på möjligheter att samla utredningsmaterial och hålla det uppdaterat under långa ärendetider.

Har ärendet varit aktuell länge kan bedömningen vara att kunskapen om exempelvis arbetslivsbakgrund i annat land finns så långt bakåt i tiden att den inte längre bedöms som betydelsefullt i den aktuella planeringen. Socialsekreteraren/handläggaren har inte heller några dokument där all sådan information samlas utan informationen i grundkartläggningen måste hållas uppdaterad för att den ska uppfylla sitt syfte. Dessa ”vet ej” svaren kan också handla om att personer inte har någon utbildnings- eller arbetslivsbakgrund – annars hade den kunskapen kommit fram i planeringen tillsammans med klienten.

Det är viktigt att ha i åtanke att rapporten kommer att ge en ögonblicksbild av den **vid tidpunkt aktuella** gruppens situation och behov.

Målgruppens sammansättning (bakgrundsvariabler) i kartläggningen

Diagram 1. Tillhörighet i målgruppen "arbetslösa" i februari 2018

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Totalt ingick 992 klienter i målgruppen "arbetslösa" i november 2017. Av dessa tillhörde 746 (75 %) fortfarande målgruppen "arbetslös" enligt de angivna orsakskoderna¹ när kartläggningen genomfördes februari 2018.

Diagram 2. Orsak till att klienten inte längre tillhör målgruppen "arbetslösa"

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Av de 246 personer som inte längre tillhörde gruppen "arbetslös" angavs det i 25 % av fallen att ärendet var "avslutat". I 75 % av fallen angavs det att "ärendet har fått en annan orsakskod".

Kommentar från socialförvaltningen:

De individer som kartlades i målgruppen var aktuella i november 2017. Kartläggningen ägde rum i februari 2018. Kodningen görs månatligen och ska spegla den aktuella månads orsak

¹ Med de angivna orsakskoderna avses: Arbetslös, ingen ersättning, Arbetslös, otillräcklig ersättning/stöd, Arbetar deltid ofrivilligt, otillräcklig inkomst, Arbetslös, väntar på ersättning/stöd, Arbetar deltid ofrivilligt, väntar på inkomst.

till behov av ekonomiskt bistånd. De som inte längre tillhör målgruppen har antingen avslutats för att de har blivit självförsörjande eller fått ändrade orsaker till att de fortfarande har behov av ekonomiskt bistånd. Individerna kan exempelvis ha blivit sjukskriven. Det kan också vara att socialsekreteraren/handläggaren har med hjälp av andra aktörer fått nyanserad information som har gjort att klienten har kodats om till exempelvis målgruppen som har arbetshinder av sociala skäl (t.ex. har en aktuell missbruksproblematik eller att personen inte står till arbetsmarknadens förfogande för närvarande och är i behov av övriga förberedande insatser).

Kön

Tabellen nedan visar fördelningen mellan män och kvinnor bland de 746 individerna i gruppen ”arbetslösa”.

Diagram 3. Könfördelning

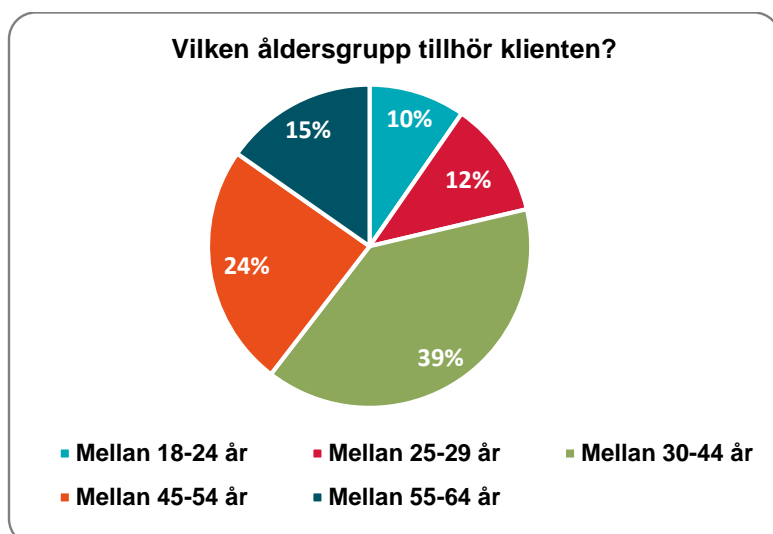

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Av diagrammet framgår det att bland de arbetslösa är något fler (40 personer) män än kvinnor.

Ålder

Diagram 4. Åldersfördelning

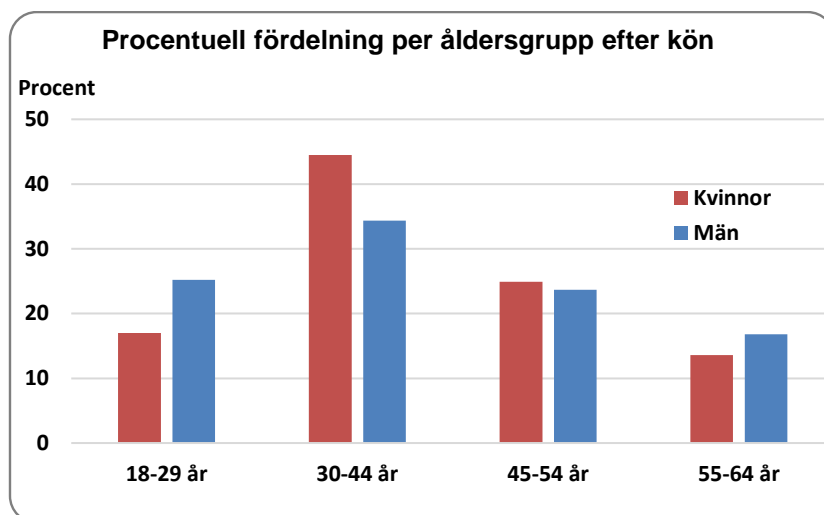

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Nästan 40 % av klienterna är mellan 30-44 år. 24 % är mellan 45-54 år. Därefter är de övriga spridda på de högre respektive äldre åldersgrupperna. Minst antal personer finns i åldern 18-24 år. I den fortsatta redovisningen har åldersgruppen 18-24 år och 25-29 år slagits samman i åldersgruppen 18-29 år.

Ålder efter kön

Diagram 5. Åldersfördelning efter kön

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Bland de yngre (18-29 år) och även bland de äldre personerna (55-64 år) finns det fler män än kvinnor. I mellanåldrarna finns det fler kvinnor, företrädesvis i gruppen 30-44 år.

Hushållssammansättning

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Den största kategorin av hushållstyper är ensamstående utan barn, 42,1%. Näst största kategorin är gift/sambo med barn, 26,9 %, och ensamstående med barn, 19,3 %.

Kommentar från socialförvaltningen:

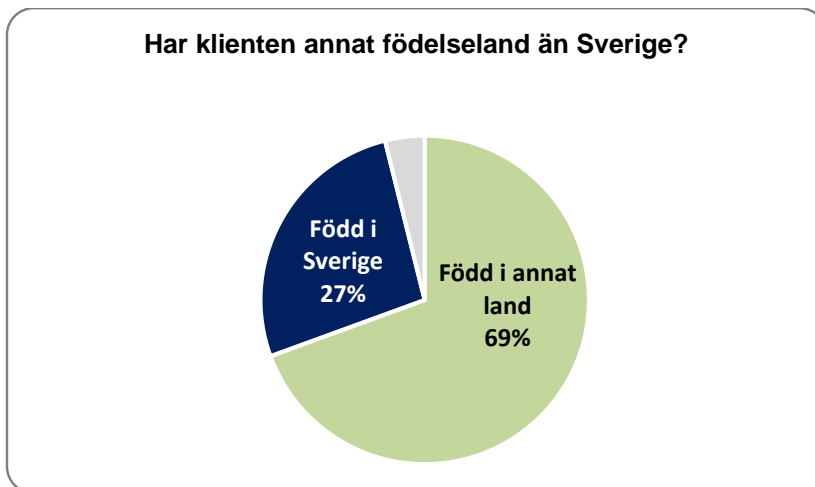
I den övergripande statistiken om hushåll som är aktuella för ekonomiskt bistånd är ensamstående män utan barn den största gruppen av alla hushållstyper.

Det är sammanlagt 383 individer i kartläggningen som har barn. 144 av dessa 383 individer är ensamstående föräldrar till barn. På grund av statistiska begränsningar är det inte möjligt att redovisa totala antalet barn. Exempelvis kan ett par ha 3 barn, och om båda i paret ingår i målgruppen ”arbetslösa” skulle 6 barn redovisas felaktigt, 3 per förälder.

I arbetet med den ”arbetslösa” målgruppen har avdelningen under hela den pågående mandatperioden fokuserat och prioriterat sitt arbete på långvarigt biståndsbehövande barnfamiljer. Att förändra föräldrarnas situationer och få dem närmare arbetsmarknaden har stor påverkan på barnens liv.

Födelse land

Diagram 6. Födelse land

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Nästan 70 % av klienterna uppges vara födda i ett annat land. 27 % uppges vara födda i Sverige. Det finns även en mindre grupp där socialsekreterarna/handläggarna inte känner till födelse land.

Kommentar från socialförvaltningen:

Den erfarenhetsbaserade kunskapen som avdelningens ledningsgrupp har blev bekräftad – majoriteten av individer även i målgruppen ”arbetslösa” består av utlandsfödda.

Ärendets aktualitet

Kommentar från socialförvaltningen:

Inom målgruppen arbetslösa har nästan hälften (52 %) erhållit bistånd längre tid än 2 år vid tidpunkten för kartläggningen och tillhör därmed även gruppen långvarigt biståndsbehövande. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet. Uppgifterna får tolkas med viss försiktighet då inrapportering av uppgifterna har utgått ifrån datum för senaste aktualitet, även om individen har varit aktuell vid ett flertal tillfällen tidigare. Även ändrade familjeförhållanden kan påverka uppgifterna då aktualiteten ändras vid ändrade familjeförhållanden.

Språkkunskaper i svenska

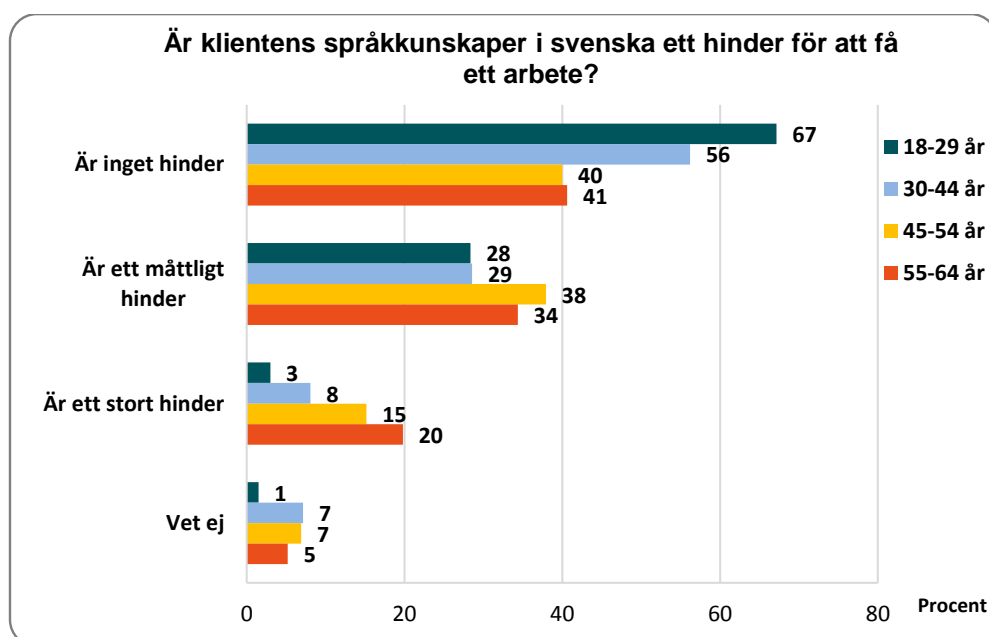
För de individer som inte har svenska som sitt modersmål är det viktigt att ha tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden. Vilken nivå på språkkunskaper som är tillräcklig för att få och utföra ett arbete beror på de krav som ställs av arbetsgivare för de arbetsuppgifter anställningen avser.

Bedömningar angående språkkunskaper görs i vanliga fall inte av socialsekreterarna och handläggarna i ärenden. Att bedömningen har gjorts i kartlägningsarbetet handlar om att försöka indikera var socialsekreteraren/handläggaren tror att klienten befinner sig språkmässigt, utifrån de kontakter och erfarenheter av kommunikation som de har med individen.

Bedömningen har gjorts om språkkunskaperna i svenska utgör ett måttligt eller stort hinder alternativt inget hinder alls för att få ett arbete. Socialsekreterarna och handläggarna har fått bedömningsgrunder att utgå ifrån. Om bedömning har gjorts att klientens språkkunskaper i svenska utgör inget hinder kan individen kommunicera utan några begränsningar, enligt socialsekreterarens/handläggarens bedömning. Om bedömning har gjorts att klientens språkkunskaper är ett måttligt hinder kan individen kommunicera på lätt svenska och kan ha behov av tolk i kontakten med sin handläggare/socialsekreterare. Om bedömning har gjorts att klientens språkkunskaper utgör ett stort hinder har individen stora begränsningar i att kommunicera och har behov av tolk.

Nedan redovisas klienternas språkkunskaper enligt socialsekreterarnas/handläggarnas bedömning. Observera att frågan har ställts gällande de individer som har ett annat födelseland än Sverige.

Diagram 7. Klientens språkkunskaper i svenska - procent

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Av diagrammet framgår det att socialsekreterarna och handläggarna bedömer att språkkunskaper i svenska är ett hinder som till viss del är relaterat till ålder. Generellt sett bedöms inte språkkunskaper i svenska utgöra ”ett stort hinder”. Det är bara i den äldsta åldersgruppen som det bedöms som ”ett stort hinder” för en så stor grupp som 20 %.

Bland dem i den yngsta gruppen 18-29 år anses det inte utgöra något hinder alls för mer än två tredjedelar av klienterna. Vidare ett ”måttligt hinder” för 28 % och ”ett stort hinder” för bara 3 %. I gruppen 30-44 år anses det inte utgöra något hinder alls hos 56 % av klienterna och ett måttligt hinder” hos 29 %. Det bedöms som ”ett stort hinder” för 8 %. I gruppen 45-54 år minskar andelen som språkkunskaper inte anses utgöra något hinder till 40 % och omvänt ökar gruppen där socialsekreteraren/handläggaren anser att det utgör ett ”måttligt hinder” till 38 %. Det bedöms som ”ett stort hinder” för 15 %.

Den äldsta gruppen 55-64 år följer i stort samma mönster. I den bedöms språket inte utgöra något hinder alls för 41 % och ”ett måttligt hinder” för 34 %. Det bedöms som ”ett stort hinder” för 20 %.

Kommentar från socialförvaltningen:

Bedömningen för den stora majoriteten är att språkkunskaperna i svenska inte är ett hinder utan individen har tillräckliga kunskaper för att kommunicera i syfte att få ett arbete. I den här kategorin dominerar åldersgruppen 18-29 åringar. I målgruppen där bedömningen är att individens språkkunskaper är ett måttligt hinder för att få ett arbete dominerar de äldre dvs. 45-64 åringarna. För cirka 50 individer bedöms språkkunskaperna utgöra ett stort hinder för att få arbete; i den målgruppen finns få ungdomar men cirka 35 individer i åldersgruppen 45-64 år.

Kartläggningen har kunnat tydliggöra grovt i vilka volymer och var det finns behov av insatser att utveckla den språkliga förmågan utifrån både ålder och grad av hinder.

Social livssituation

Den sociala livssituationen omfattar boende, familjesituation, levnadsvanor och beteenden, eventuell skuldproblematik och rättslig situation. Dessa är faktorer som är viktiga att få klarhet i, för att på sin tur kunna veta vilka förutsättningar som finns att närma sig arbetsmarknaden. Om individen inte har sin boendesituation i ordning är det svårt att påbörja en process med att försöka bli självförsörjande. Familjesituationen kan vara tillfälligt problematiskt på grund av exempelvis sjuka barn/partner eller att individen kan under väldigt begränsade förhållanden följa en planering mot arbete. Det kan också vara frågan om en situation där individen är utsatt för våld eller hot om våld.

Boende

Bedömning om boendesituationens påverkan till möjligheter att få ett arbete:

Boendesituationen bedöms inte vara ett hinder för att få ett arbete för 95,6 % av målgruppen. För 3,5 % av målgruppen bedöms boendesituationen vara ett hinder för att få ett arbete och för 0,9 % gick det inte att bedöma. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

Familjesituation

Bedömning om familjesituationens påverkan till möjligheter att få ett arbete:

I instruktioner till socialsekreterare och handläggare har det förtydligats att vid besvarande av frågan gäller även om familjesituationen påverkas av personer som inte är med i individens hushåll.

Vad gäller individens familjesituation gjordes det bedömningar om att 82,7 % hade en ordnad familjesituation. För 13,3 % bedömdes det att familjesituationen var ett måttligt hinder för att få ett arbete. Det kan i de fallen vara ett visst eller tillfälligt hinder som gör att planeringen för att få arbete kan försvåras. I 2 % av fallen bedömdes familjesituationen utgöra ett stort hinder, vilket betyder att individen inte alls eller under väldigt begränsade förhållanden kan följa en planering mot arbete. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

Levnadsvanor och beteenden

Bedömning om levnadsvanors och beteendens betydelse för att få ett arbete:

Ibland kan en vana eller ett beteende vara något som individen har svårt att kontrollera och det kan påverka vardagslivet negativt. Individer kan ha problem i varierande grad, bland annat med droger, alkohol, internetsurfande, dygnsrytmen, datorspel, tabletter eller medicin. I den här frågan utgår man inte ifrån att ta fram diagnoser som individen kan ha.

För 74,3 % (554 individer) bedömdes det inte finnas hinder att få ett arbete på grund av levnadsvanor och beteenden. I 10,2 % (76 individer) av fallen finns ett problem med levnadsvanor eller beteenden. I 15,5% av fallen (116 individer) har socialsekreteraren/handläggaren inte kunnat bedöma om det finns problem eller inte vad gäller levnadsvanor och beteenden. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

De individer som har bedömts ha vanor/beteenden som kan påverka möjligheten att erhålla/behålla ett arbete är 76 individer. Av dessa har det bedömts att för 30 individer finns det missbruksproblem med droger. Spelmissbruk bedöms finnas i tre av fallen. Att individen bedöms ha problem med struktur och rutiner i vardagen i 17 fall. Psykisk ohälsa i form av depressioner, ångestattacker, sociala fobier, misstänkt ADHD uppgavs i 11 fall. I kategorin ”annat” finns bland annat bedömningar som handlar om personer med rättshaveristiska beteenden och problem med att sköta sin hygien och sociala kontakter. Detta framgår av fritextsvaren.

Skulder

Kännedom om individens skulder:

Frågan avser att ta reda både om det fanns stora eller små skulder. Det kan handla om skulder hos Kronofogdemyndigheten eller till privatpersoner. I vissa situationer kan skulderna vara ett måttligt eller stort hinder för att ta ut steget ut till arbetsmarknaden. I processen mot självförsörjning är det viktigt att individen kan få information om hur hen kan få råd och stöd. Exempelvis kan individen vara i behov av råd från kommunens skuldrådgivare inför att hen kommer att få en löneinkomst, om hen riskerar att få ett beslut om införsel från Kronofogdemyndigheten.

Enligt svaren finns det kännedom om att 44,6 % av individerna har inga skulder (333 personer). Att det finns skulder gäller för 128 individer (17,2 %). För 38,2 % (285 individer) finns det inte tillräcklig kännedom om situationen och då har man svarat ”vet ej”. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

Orsaker till ”vet ej” svaren handlar bland annat om att frågan om skulder ställs i början på utredningsprocessen. Socialsekreterarna och handläggarna har inte gått igenom hela personakten för att få svar på alla frågor utan har utgått ifrån den kunskapen som de har haft lättillgängligt. Det är inte heller lätt att få svar från individer i denna fråga. En del klienter kan tycka frågan är irrelevant då huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte utgår till skulder. En del har ingen kontroll över sin skuldsituation.

Rättslig situation

Kännedom om individen är/har varit inblandad i någon rättslig situation eller ett polisärende:

Frågan gäller oavsett om individen är målsägande eller åtalad.

Utifrån socialsekreterarens/handläggarens kännedom om individen framgick det att 549 individer (73,6%) inte var involverade i någon rättslig situation eller polisärende. 84 individer (11,3%) var involverad i någon rättslig situation eller ett polisärende. Svaret ”vet ej” angavs för 113 personer (15,1 %).

För de 84 individer som var involverade i någon rättslig situation/polis ärende gjordes bedömningen att det inte utgjorde något hinder för att börja arbeta för 46 individer. För 28 personer var det ett måttligt hinder, och för 10 individer utgjorde det ett stort hinder. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

Andra hinder

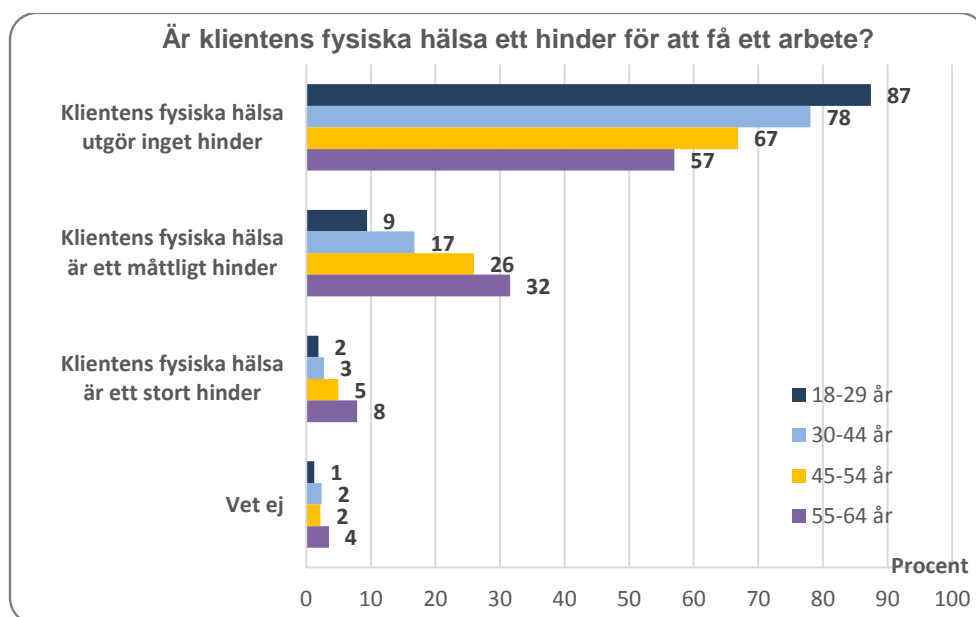
Förutom de specifika områden som inryms i den sociala livssituationen har frågan ställts om det finns andra hinder i klientens sociala livssituation som socialsekreteraren/handläggaren känner till och bedömer vara ett hinder för att börja arbeta. Svaren på frågan handlar om våld eller kriminalitet där individen antingen har varit eller är utsatt för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld. I några fall misstänks individen själv leva som kriminell. I några fall finns det problem som hänger ihop med att individen är ensamstående med barn och saknar nätverk som kan hjälpa till med hämtning och lämning av barn på dagis. Hindret påverkar möjligheten att arbeta kvällar och helger.

Fysisk och psykisk hälsa, funktionsvariationer/funktionsnedsättningar

Klientens hälsa

En förutsättning bland många andra för att ta sig in på arbetsmarknaden är att individen har tillräckligt bra fysiskt och psykiskt hälsotillstånd för att klara av att arbeta på hel- eller deltid. Nedan redovisas denna enligt socialsekreterarnas och handläggarnas bedömningar.

Diagram 8. Klientens fysiska hälsa - procent

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Socialsekreterarna/handläggarna bedömer att klientens fysiska hälsa generellt sett ”inte är ett stort hinder” för gruppen som helhet för att få ett arbete. För den yngsta gruppen görs bedömningen att det ”inte utgör ett hinder” för 87 % av klienterna, ”ett måttligt hinder” för 9 % och ”ett stort hinder” för 2 %.

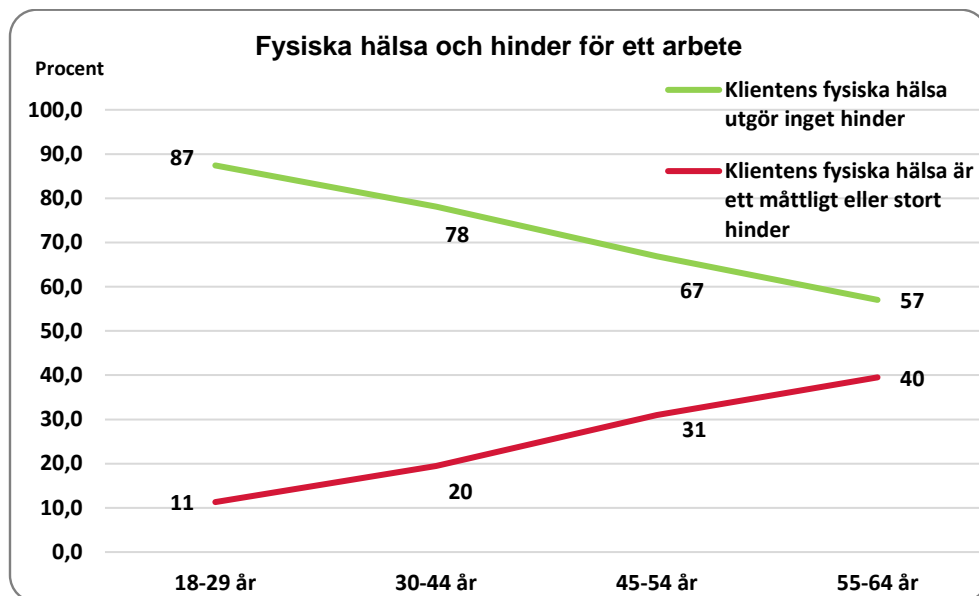
Fysisk hälsa som hinder ökar emellertid för varje ålderskategori. För de äldsta bedöms att den fysiska hälsan ”inte utgör ett hinder” för 57 %, ”ett måttligt hinder” för 32 % och ”ett stort hinder” för 8 %. Här ser således bilden lite annorlunda ut.

Korrelationen mellan ålder och ”fysisk hälsa som ett hinder för att få ett arbete” kan beskrivas i följande graf (”vet ej” svaren tillkommer men är undantagen i grafen nedan).

Kommentar från socialförvaltningen:

Utgångspunkten för bedömningen av fysisk hälsa är socialsekreterarens/handläggarens kännedom om hälsosituationen. Utifrån den kunskapen bedöms möjligheter att få ett arbete antingen på hel- eller deltid. Upplevelsen av den egna hälsan och vilka krav som ställs för att få ett arbete behöver ofta diskuteras under processens gång med individen, och det egna ansvaret att ta hand om sin hälsa tydliggörs.

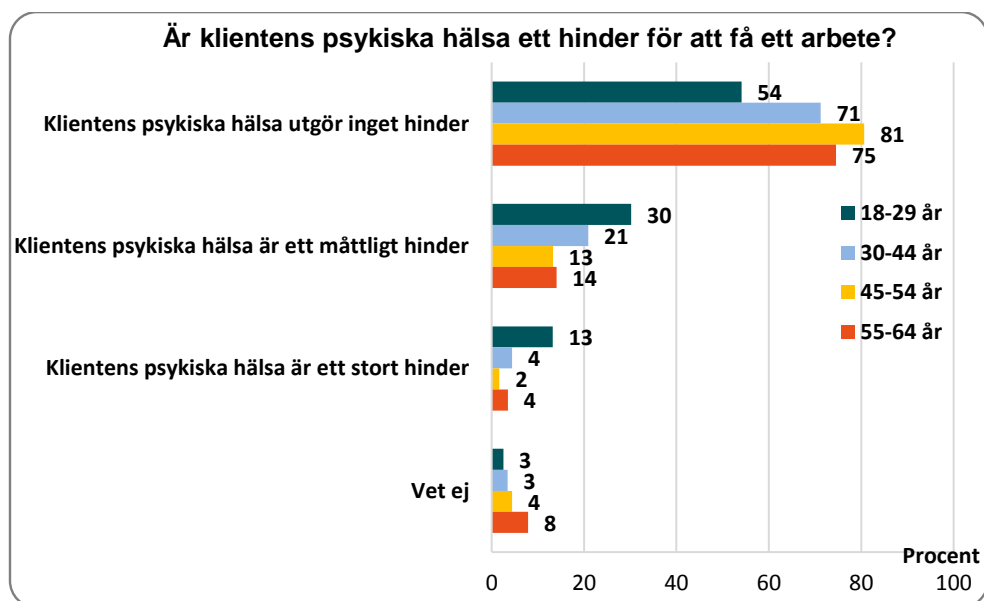
Diagram 9. Korrelationen mellan ålder och fysisk hälsa som hinder att få ett arbete - procent

Kommentar från Statistik & Utredningar:

I grafen tydliggörs sambandet mellan ”ökad ålder” och ”fysisk hälsa som ett hinder för att få ett arbete”. Hindret är störst i den högsta åldersklassen.

Diagram 10. Klientens psykiska hälsa och hinder för att få ett arbete - procent

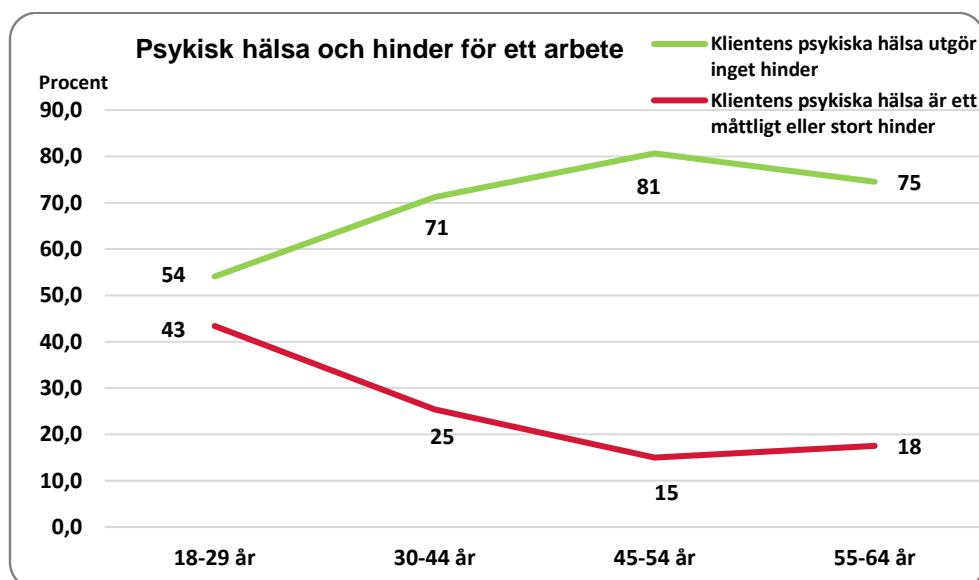
Kommentar från Statistik & Utredningar:

Handläggarna bedömer att även klientens psykiska hälsa generellt sett ”inte är ett stort hinder” för gruppen som helhet för att få ett arbete. Det har emellertid konstaterats att fysisk hälsa som hinder ökar för varje högre ålderskategori. För psykisk hälsa gäller inte detta. Här är hindret större hos de lägre åldersgrupperna framförallt hos den yngsta.

För den yngsta gruppen görs bedömningen att psykisk hälsa ”inte utgör något hinder” för 54 % av klienterna och att det utgör ”ett måttligt hinder” för 30 % och ”ett stort hinder” för 13 %. Psykisk hälsa som hinder värderas som minst för gruppen 45-54 år. För dem bedöms att hälsan ”inte utgör något hinder” för 81 % av klienterna och att det utgör ”ett måttligt hinder” för 13 % och ”ett stort hinder” för 2 %.

Korrelationen mellan ålder och ”psykisk hälsa som ett hinder för att få ett arbete” kan beskrivas i följande graf (”vet ej” svaren tillkommer men är undantagen i grafen nedan).

Diagram 11. Korrelationen mellan ålder och psykisk hälsa som hinder att få ett arbete - procent

Kommentar från Statistik & Utredningar:

I grafen åskådliggörs sambandet mellan ”ålder” och ”psykisk hälsa som ett hinder för att få ett arbete”. Hindret är störst i den lägsta åldersklassen. För majoriteten i den kartlagda målgruppen utgör varken den psykiska eller psykiska hälsan ett hinder för att få ett arbete.

När den fysiska hälsan bedöms utgöra ett måttligt hinder är den relaterad till ålder. Gruppen 55-64 åringar är störst (ca 31 %) och ungdomar har mindre än 10 % av individer som tillhör gruppen.

Vad gäller bedömningen om psykisk hälsa utgör ett hinder för att få ett arbete tillhör 30 % av individer i åldern 18-29 år målgruppen. Det är även utmärkande i gruppen där individens psykiska hälsa bedöms vara ett stort hinder för att få ett arbete, att det är individer i ålderskategorin 18-29 år som dominerar även där (ca 12 %).

Kommentar från socialförvaltningen:

Den erfarenhetsbaserade kunskapen om att det finns en stor grad av psykisk problematik inom ungdomsgruppen bekräftas genom det resultat som redovisas. Att omfattningen var den som framkommer av resultatet är dock högre än förväntat. Att så många i åldersgruppen 18-29 år

bedöms ha psykiska problem som utgör måttligt och stort hinder för att få ett arbete innebär att problematiken måste undersökas mer ingående. Det behöver säkerställas att det finns relevanta insatser, stöd och hjälp att tillgå för att kunna arbeta vidare i processer mot självförsörjning även för denna målgrupp. I annat fall riskerar många i den här målgruppen att hamna i långtidsberoende av ekonomiskt bistånd och bli utan rätt stöd.

Diagnosticerade funktionsvariationer/funktionsnedsättningar

I 105 fall dvs. för 14,1% av den totala målgruppen finns det diagnosticerat funktionsvariation/funktionsnedsättning. I 72 fall har inte den ansvarige socialsekreteraren/handläggaren kännedom om det finns diagnosticerat funktionsvariation/funktionsnedsättning eller inte. För 569 individer dvs. 76,3% av målgruppen finns det ingen diagnos vad gäller funktionsvariation. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

I den målgruppen som har diagnosticerat funktionsvariation/funktionsnedsättning och som innefattar 105 personer är ADHD/ADD den största enskilda subgruppen. Detta framgår av fritextsvaren.

Tabell 2. Antal som har ADHD/ADD fördelat på åldersgrupp

Åldersgrupp	Antal
Mellan 18-24 år	13
Mellan 25-29 år	13
Mellan 30-44 år	18
Mellan 45-54 år	3
Totalt	47

I övrigt dominerar fysiska diagnoser såsom exempelvis synskador, hjärtproblem, hörselproblem, ryggproblem och tinnitus. I ett antal fall finns det olika grader av utvecklingsstörningar, personlighetsstörningar, kognitiva svårigheter såsom dyslexi och psykiska diagnoser såsom bipolär sjukdom och olika ångesttillstånd.

På frågan om individens diagnosticerade funktionsvariation utgör ett hinder att börja arbeta gjordes bedömningen att det inte utgör ett hinder i 30 fall, måttligt hinder i 56 fall och stort hinder i 19 fall. Detta framgår av det framtagna statistiska materialet.

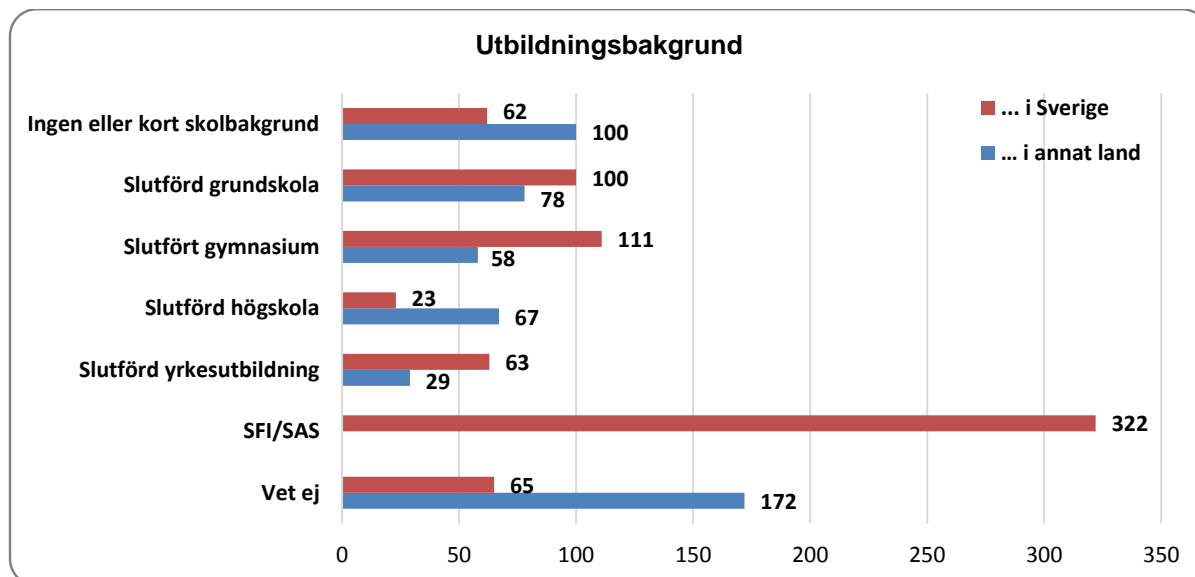
I de 75 fallen där funktionsvariationen utgör ett måttligt/stort hinder uppgavs att för att röja hindret för anställning handlar det om att hitta individuella anpassningar och lösningar med stöd för individen. I vissa fall behövs det göras en noggrann utredning av arbetsförmågan för att veta vilket stöd som behövs och vilka resurser som finns och kan utvecklas hos individen för att kunna få ett arbete. I många fall behövs det arbetas med hinder som består av exempelvis koncentrationssvårigheter, problem med att ha och hålla struktur, brist på tålmod och uthållighet och svårigheter att hantera sociala kontakter.

Utbildnings-och arbetslivsbakgrund

Utbildningsbakgrund

En av de viktiga faktorerna som påverkar möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden är utbildningsnivån. Nedan redovisas denna.

Diagram 12. Utbildningsbakgrund från Sverige respektive annat land - antal

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Bland dem med ”ingen eller kort skolbakgrund” är det fler som har med sig detta från ett annat land än från Sverige (100 mot 62 personer). Detsamma gäller ”slutförd högskola”. Här är det 67 personer som har detta från ett annat land och 23 från Sverige.

Bland dem med ”slutförd grundskola eller ”slutfört gymnasium” och ”slutförd högskoleutbildning” är det tvärtom fler, som har denna bakgrund från Sverige, än från ett annat land.

Noterbart är att det är förhållandevis många med ”utbildning från ett annat land” där handläggarna har fyllt i ”vet ej”.

Kommentar från socialförvaltningen:

Vad gäller utbildningsbakgrunden från annat land än Sverige framgår med stor tydlighet att individer har ingen eller kort skolbakgrund med sig från hemlandet. Då väldigt många har kategoriserats som ”vet ej” tyder även det på att individen antagligen inte har någon skolbakgrund som är att räkna med i sammanhanget.

En orsak till att det inte finns tydliga uppgifter om skolbakgrunden är att det är svårt att kategorisera utbildningsnivåer från olika länder samt att uppgifter som man har fått via flyktmottagandet (som oftast har varit ingången till ekonomiskt bistånd) har varit knapphändiga. Oftast tyder det på låg eller ingen skolbakgrund överhuvudtaget; att få fram exakta uppgifter har inte bedömts vara nödvändigt för utredningen och planeringen av insatser mot självförsörjning.

Det finns en grupp högutbildade som har slutförd högskola i annat land. Gruppen består av drygt 60 individer.

Den erfarenhetsbaserade kunskapen som finns hos AFI:s ledningsgrupp är att i de flesta fall när individen har slutfört högskoleutbildningen i annat land har individen inte alls eller under en kortare period arbetat med det individen har utbildat sig för. Den erfarenheten kan ligga

långt tillbaka i tiden i dagsläget. I många fall har individen inte kunnat validera sina kunskaper i Sverige eller gjort det delvis men inte fullt ut.

Frågan om validering ställdes i enkäten angående dem som hade slutfört gymnasium, högskola eller yrkesutbildning i annat land än Sverige. Gruppen bestod av 154 individer och av dessa hade utbildningen validerats i 27 fall. Den hade inte validerats i 55 fall och i 72 fall fanns inte kunskap om ifall valideringen har skett.

Vad gäller utbildningsbakgrunden i Sverige dominerar SFI/SAS som utbildningsbakgrund.

Av det framtagna statistiska materialet framgår det att det är något fler män än kvinnor som har slutfört grundskole-, gymnasie- och högskolestudier samt slutfört yrkesutbildningar i Sverige. Däremot är det fler kvinnor än män som har genomfört SFI/SAS-studier. Det var ungefär lika många kvinnor som män som saknade skolbakgrund i Sverige.

När det gäller utbildningsbakgrund från annat land än Sverige framgår det däremot att något fler kvinnor än män hade slutfört grundskole- och gymnasiestudier, medan männen i högre utsträckning hade slutfört yrkesutbildningar. Det var hälften så många män som kvinnor som inte hade någon skolbakgrund från annat land än Sverige.

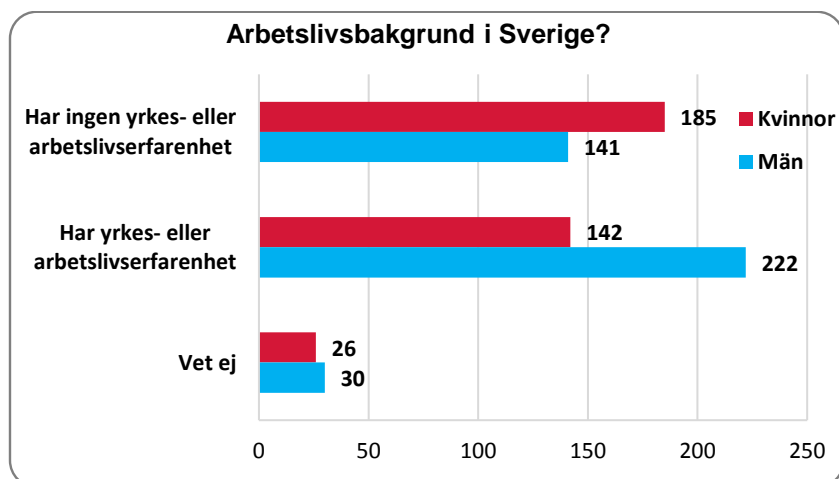
Personer födda i Sverige hade i högre utsträckning slutfört grundskola och gymnasiet, medan det var fler utlandsfödda som omfattades av kartläggningen som hade slutfört yrkesutbildning. Det är återigen viktigt i tolkningen av det statistiska resultatet att ha i åtanke att cirka 70 % av dem som omfattades av kartläggningen var födda i ett annat land.

Arbetslivsbakgrund

En annan viktig faktor att räkna med för att ta sig in på arbetsmarknaden är arbetslivsbakgrunden. Nedan redovisas svar på fyra frågor vad gäller yrkes- och arbetslivserfarenheter.

Arbetslivsbakgrund från Sverige

Diagram 13. Arbetslivsbakgrund från Sverige – antal fördelat på kvinnor och män

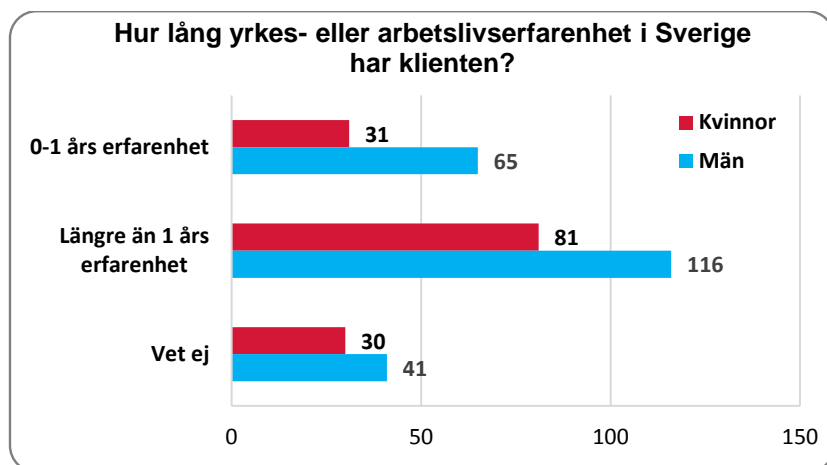

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Det är något fler personer som *har* någon form av yrkeserfarenhet från Sverige än som *inte* har det även om skillnaden inte är iögonfallande stor (364 mot 326 personer). Det innebär att gruppen som *inte* har någon arbetslivserfarenhet från Sverige alls är påfallande stor.

Det framgår också att det till antalet är fler män än kvinnor som har yrkes- och arbetslivserfarenhet från Sverige. Gruppen män är visserligen större än gruppen kvinnor, men skillnaden finns även relativt sett, det vill säga 61 % av männen och 43 % av kvinnorna har yrkes- eller arbetslivserfarenhet från Sverige.

Diagram 14. Arbetslivsbakgrundens längd från Sverige – antal fördelat på kvinnor och män

Kommentar från Statistik & Utredningar:

När det gäller längden på yrkes- och arbetslivserfarenhet redovisas bara de som har någon form av sådan, dvs. 364 individer. Det innebär att det bara är hälften av gruppen som det har lämnats någon uppgift för. Men även denna statistik visar på att det är fler män än kvinnor som har både kort och lång arbetslivserfarenhet från Sverige.

Kommentar från socialförvaltningen:

Gruppen som har yrkes-och arbetslivserfarenhet ifrån Sverige består av 364 individer. De flesta har erfarenhet från vård- och omsorgsbranschen där individer exempelvis har arbetat som undersköterska, personlig assistent och hemtjänstpersonal. Andra stora branscher är restaurangbranschen, lokalvård, byggbranschen, tillverkningsindustri och försäljning. De yrken som nämns i sammanhanget kräver oftast inte utbildning alls eller en kortare yrkesutbildning.

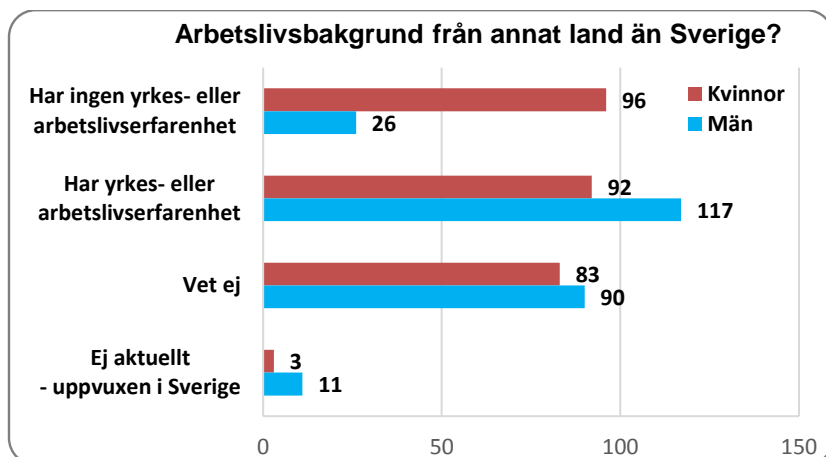
Arbetslivsbakgrund från annat land

Individer som har varit aktuella för frågan består av 518 individer.

De som har yrkes-och arbetslivserfarenhet från annat land än Sverige består av 209 personer, det vill säga 40,3 %. Det finns en grupp på 173 (33,4 %) personer där man har svarat ”vet ej”. De som saknar yrkes-och arbetslivserfarenhet från annat land än Sverige är 122 individer (23,6%). För 14 individer (2,7 %) var frågan inte aktuell då de är uppvuxna i Sverige.

Av de 209 som har yrkes-och arbetslivserfarenhet från annat land än Sverige hade fler individer jobb inom yrkesområden som kräver högskoleutbildning eller längre utbildningsbakgrund än de som hade yrkes-och arbetslivserfarenhet i Sverige. Bland yrken som nämns finns bland annat lärare, ingenjör, läkare, banktjänsteman och egen företagare.

Diagram 15. Arbetslivsbakgrund från annat land än Sverige – antal fördelat på kvinnor och män

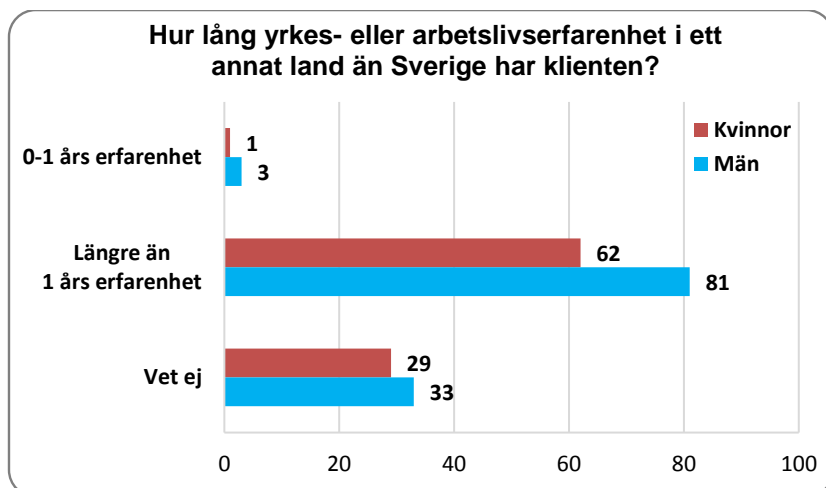

Kommentar från Statistik & Utredningar:

När det gäller arbetslivsbakgrund i annat land än Sverige redovisas bara de som är födda i annat land. Det innebär att det bara är 519 personer av 746 som det har lämnats någon uppgift för. Av dessa är det en stor del av klienterna (173 personer) som handläggarna har svarat att de *inte vet* vad klienterna har för arbetslivsbakgrund från annat land än Sverige. Det innebär att handläggarna har kännedom om 331 klienters arbetslivsbakgrund från annat land än Sverige (63 %).

Av de som handläggarna har kännedom om, är det till antalet betydligt fler män än kvinnor som *inte* har någon yrkes- och arbetslivserfarenhet från ett annat land (96 mot 26 personer). Men det är också många kvinnor som har någon slags yrkes- eller arbetserfarenhet från ett annat land (26 % mot 30 % av männen).

Diagram 16. Arbetslivsbakgrundens längd från annat land än Sverige – antal fördelat på kvinnor och män

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Bland dem som har yrkes- eller arbetserfarenhet från ett annat land (209 individer) är det nästan samtliga som har mer än ett års erfarenhet.

Kommentar från socialförvaltningen:

Kvinnor har i högre utsträckning än män ingen yrkes- eller arbetslivserfarenhet i Sverige.

När det gäller yrkes- och arbetslivserfarenhet har fler män än kvinnor det i kategorierna 0-1 års erfarenhet och längre än 1 års erfarenhet.

Orsaker kan finnas i åldersstrukturen. Antagandet är att det är fler unga kvinnor som tillhör kategorin och att de har t.ex. på grund av barnafödande inte haft möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden på samma sätt som männen.

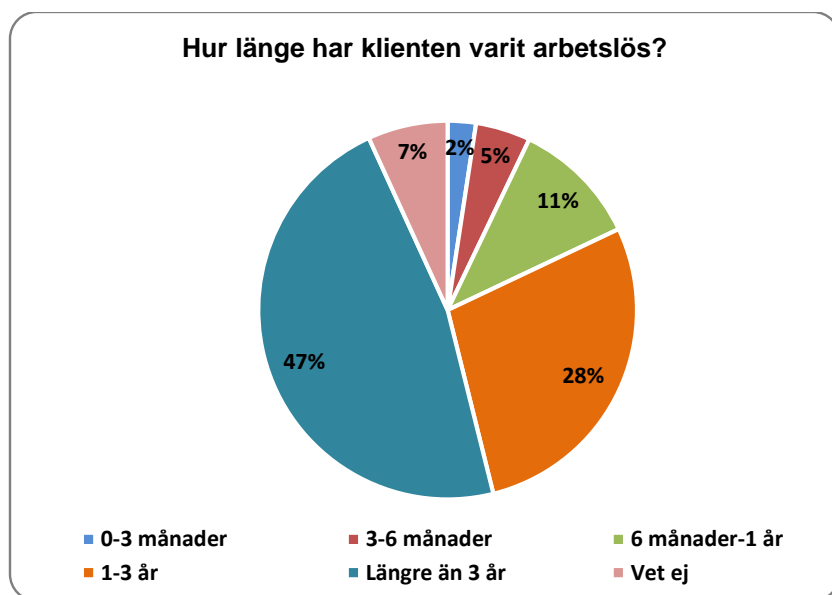
Av enkätsvaren framgår att det finns en stor grupp som tillhör kategorin ”vet ej” av både män och kvinnor. Det framkommer också att kvinnorna dominerar i kategorin som har ingen yrkes- eller arbetslivserfarenhet från annat land än Sverige. Drygt 200 individer har yrkes – eller arbetslivserfarenhet från annat land än Sverige. För cirka 150 individer i den kategorin har de längre än 1 års erfarenhet. Det är fler män än kvinnor som har den erfarenheten.

Arbetslöshet

Arbetslöshetens längd

Diagrammet nedan visar hur länge individen har varit arbetslös.

Diagram 17. Arbetslöshetens längd

Av det framtagna statistiska materialet framgår det att 47 % av målgruppen för kartläggningen har varit arbetslösa längre än 3 år.

Kommentar från socialförvaltningen:

Våren 2017 skrev Arbetsförmedlingen följande i sin arbetsmarknadsutsikt för Östergötlands län följande:

En sammanfattning av prognosen för arbetsmarknaden 2017-2018

De största utmaningarna på länets arbetsmarknad är inte unika för länet utan är till stor del generella för riket. Det handlar om nyanländas etablering på arbetsmarknaden,

matchningsproblematiken och insatser mot långtidsarbetslösheten. Den absolut största utmaningen på länets arbetsmarknad är få till en lyckade etablering av nyanlända. Det är av stor vikt att vi lyckas ta tillvara nyanländas kompetens och det är även en förutsättning för att arbetsmarknaden över huvud taget ska kunna växa i Sverige. De nyanlända är ingen homogen grupp när det gäller utbildningsbakgrund och etablerings- och utbildningsinsatserna måste anpassas därefter.

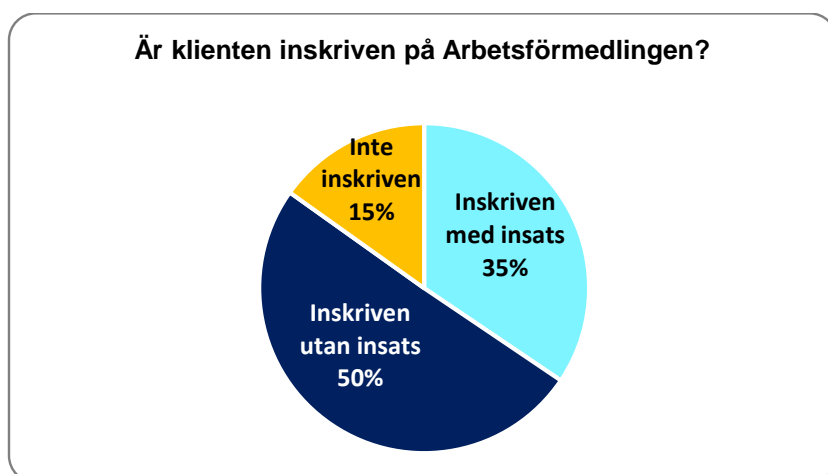
Den snabba utvecklingen på arbetsmarknaden ställer större och förändrade krav på utbildningsväsendet. För närvarande finns det en eskalerande arbetskraftsbrist där arbetsökande i många fall inte kan matcha den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. Den rådande arbetskraftsbristen har numera kommit till en nivå, som åtminstone inom vissa branscher är tillväxthämmande. Inom offentliga verksamheter är bristen än större och riskerar leda till kvalitets- och kapacitetsbrister inom exempelvis sjukvård, skola, socialtjänst och omsorgsverksamheter.

Samtidigt som efterfrågan på arbetsmarknaden är mycket stark så ökar andelen inskrivna arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Detta innefattar personer som är utomeuropeiskt födda, högst förgymnasialt utbildade, har någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller är äldre (55-64 år). Personer som tillhör någon av dessa grupper tenderar också att i större utsträckning fastna i längre tider av arbetslöshet. Mer än tre arbetslösa av fyra i länet tillhör numera någon av dessa utsatta grupper.

I Linköping har etablering av nyanlända flyktingar inte varit särskilt framgångsrikt de senaste 10 åren. Stora grupper har behövt söka sig till socialförvaltningen efter att tiden i etableringsprogrammet har tagit slut. Den lokala arbetsmarknaden har efterfrågat och fortfarande efterfrågar kvalificerad arbetskraft. För socialförvaltningens målgrupp innehåller vägen ut till arbetsmarknaden långa processer och många insatser som ställer stora krav på de aktörer som är involverade. Kommunen behöver få till bra samarbete med främst Arbetsförmedlingen och prioritera gruppen långtidsarbetslösa. Kommunens egna arbetsmarknadsinsatser måste riktas mot den här gruppen.

Inskrivna på Arbetsförmedlingen

Diagram 18. Inskrivna på Arbetsförmedlingen

Kommentar från Statistik & Utredningar:

85 % av klienterna är inskrivna på Arbetsförmedlingen. 50 % av alla klienter är inskrivna med en insats och 35 % utan en insats. 15 % är inte alls inskrivna där.

Kommentar från socialförvaltningen:

Det är vanligt förekommande att många av de arbetslösa enbart är inskrivna på Arbetsförmedlingen utan några pågående insatser. En stor del av avdelningens arbete består i att företräda och stötta individer i sina processer mot självförsörjning på ett sådant sätt att man ser till att gemensamma planeringar påbörjas ihop med Arbetsförmedlingen och att relevanta insatser erbjuds därifrån till individer i fråga.

Av det statistiska materialet framgår det att 113 individer inte är inskrivna på Arbetsförmedlingen, trots att individen är kodad som arbetslös av socialförvaltningen.

Det kan finnas flera orsaker till detta. Det kan vara så att Arbetsförmedlingen bedömer att klienten är omotiverad, har missbruksproblem eller har en sådan social situation som omöjliggör arbetssökande. Andra orsaker kan vara att klienten bedöms ha för låg språklig nivå för att kunna ta del av Arbetsförmedlingens insatser alternativt bedöms ha stora hälsoproblem eller av någon annan anledning inte kan vara inskriven.

En återkommande orsak till att dessa klienter som är kodade som arbetslösa inte är inskrivna på Arbetsförmedlingen är att klienten bedöms av Arbetsförmedlingen att stå för långt ifrån arbetsmarknaden om hen deltar i aktiviteter via Jobb- och Kunskapstorget. Om personen har närmat sig arbetsmarknaden efter avslut av aktiviteter är arbetsmarknadskonsulent på Jobb- och Kunskapstorget behjälplig med återinskrivning till Arbetsförmedlingen.

För en viss del av målgruppen som inte är inskriven på Arbetsförmedlingen kan det vara så att personen själv bedömer att hen har en arbetsförmåga men socialförvaltningen bedömer att den enskilde inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Motivation till arbete

Motivation är en betydelsefull faktor i alla förändringsprocesserna och en faktor som kräver ständigt arbete på olika sätt med olika individer.

Definition av motivation enligt Wikipedia:

”Motivation är det psykologiska kännetecknet som ger en organism drivkraft, det vill säga väcker den till handling mot ett önskat mål och lockar fram, kontrollerar, och upprätthåller vissa målriktade handlingar. Det är den inre drivkraften bakom beteenden som vilka val man väljer, hur lång tid man tar på sig innan man kommer igång, hur stort engagemang och uthållighet man har, samt hur man känner och tänker under aktivitetens utförande.”

Motivation är viljan och intresset att utföra en viss handling.

I enkäten har frågan ställts om klientens motivation till arbete är ett hinder till att få arbete. Socialsekreterarna och handläggarna har fått bedöma graden av motivation i termer av hög motivation, låg motivation och ingen motivation. De har också kunnat svara med ”vet ej” om de exempelvis inte har träffat individen i fråga ännu.

De instruktioner som har getts inför enkätsvaren är att socialsekreterarna och handläggarna ska uppge sin egen upplevelse av individens motivation till att få ett arbete. Individen kan vara motiverad att hitta sitt ”drömjobb” men inte att söka vilket jobb som helst – då ska socialsekreteraren/handläggaren bedöma att individen i fråga är inte motiverad att bli självförsörjande.

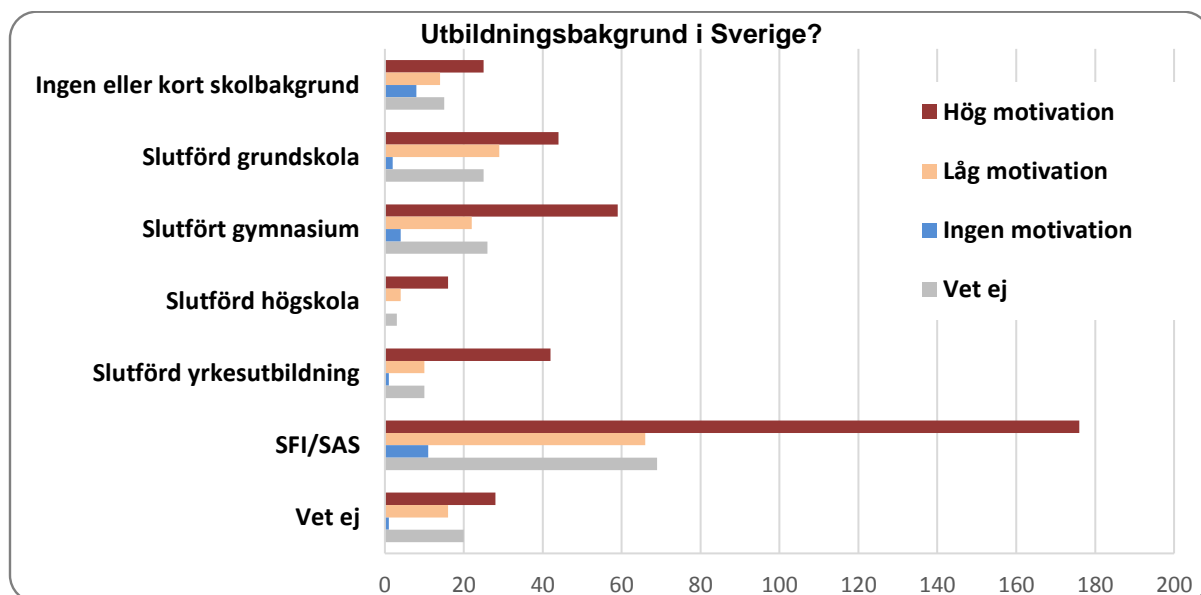
Bedömning av motivationen anger således en viss indikation på individens förhållning till den arbetslinjen som socialsekreteraren och handläggaren arbetar efter i individens process mot självförsörjning.

Här är det viktigt att poängtera att hög och låg motivation indikerar att individen är med på själva tanken att få ett arbete i olika hög grad. Den anger **inte** hur individen förhåller sig i processen när hen kommer att erbjudas olika sorters insatser för att närma sig arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att påpeka att det inte går att dra slutsatsen av att hög motivation i det här sammanhanget är lika med att man inte behöver arbeta med motivationshöjande insatser. Motivationen kan variera mycket under processens gång.

Tabell 3. Är klientens motivation till arbete ett hinder till att få arbete?

Grad av motivation	Antal	Procent
Klienten har hög motivation till att få ett arbete	390	52,3
Klienten har låg motivation till att få ett arbete	161	21,6
Klienten har ingen motivation till att få ett arbete	27	3,6
Vet ej	168	22,5
Totalt	746	100,0

Diagram 19. Motivation till arbete i kombination med utbildningsbakgrund

Kommentar från socialförvaltningen:

För en hög andel av de individer som har kartlagts har socialsekreteraren/handläggaren bedömt att individen har hög motivation till att få arbete, 52,3 % av den totala målgruppen.

Även de med låg motivation är en stor grupp, 21,6% . ”Vet ej” svaren tyder på att frågan inte har varit helt lätt att bedöma för socialsekreterarna och handläggarna. Den grupp som inte har någon motivation alls är dock väldigt liten, 3,6 % av den totala målgruppen.

Av kombinationen motivation och utbildningsbakgrund framgår det att det finns en stor grupp med SFI/SAS utbildningsbakgrund där motivationen är hög att få ett arbete.

I övrigt kan det utläsas av svaren att oavsett hur länge individen har varit arbetslös eller aktuell inom AFI bedöms majoriteten ha hög motivation till att få arbete.

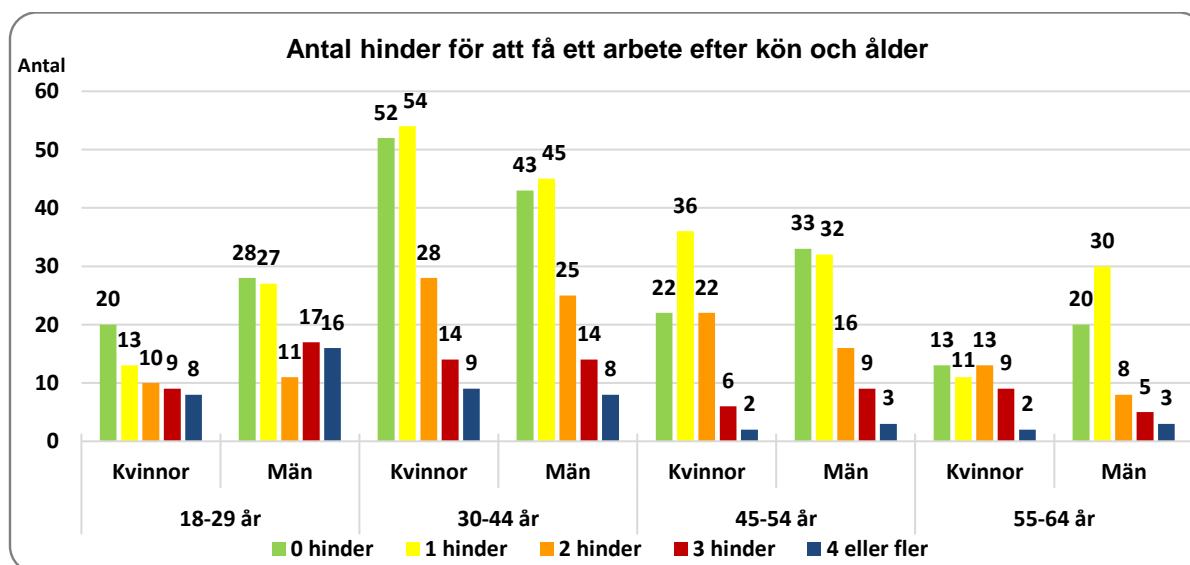
Om individen har varit arbetslös längre än 1 år visar svaren från enkäten att motivationen minskar och hen bedöms allt oftare ha låg motivation för att få arbete.

Att individen inte bedöms ha någon motivation alls finns i väldigt liten omfattning i både kategorin där individen har varit arbetslös upp till 3 år och där individen har varit aktuell för ekonomiskt bistånd upp till 4 år. De få individerna som inte bedöms ha någon motivation alls finns i kategorin där de har varit arbetslösa längre än 3 år och aktuella för ekonomiskt bistånd i mer än 4 år.

Sammanställning – antal hinder fördelat på ålder och kön

I nedanstående diagram har antal hinder grupperats enligt kön, ålder och hur många hinder socialsekreteraren/handläggaren har uppgett att individen har.

Diagram 20. Summerade utmaningar för att få ett arbete – antal fördelat på kön

Kommentar från Statistik & Utredningar:

Studien omfattar 746 personer varav 353 kvinnor och 393 män.

I samtliga åldersgrupper fördelade på kön är det mellan 27-33 % som inte uppger ha några hinder alls. Därefter fördelar sig antal hinder förhållandevis proportionellt i de olika hinderklasserna.

Kvinnor och män 18-29 år ser ut att ”avvika lite” med *många* noteringar på ”3 hinder” och ”4 eller fler hinder” i förhållande till gruppens storlek. Och kvinnor och män i både 45-54 år och 55-64 år ser ut att istället ”avvika lite” med *få* noteringar på ”3 hinder och ”4 eller fler hinder.

Men talen i grupperna med många hinder är så små i båda fallen (2-19 personer) att det är svårt att dra några större slutsatser för varje klass. Slår man däremot ihop klasserna ”3 hinder” och ”fyra eller fler hinder” blir den gruppen nästan lika stor (män) eller t o m större (kvinnor)

som *inga* hinder inom respektive åldersgrupper. Detsamma gäller om man jämför de två högsta klasserna mellan alla 18-29 år med alla 45-54 år respektive alla 55-64 år. Då blir de två högsta klasserna 18-29 år (50 personer) mer än dubbelt så stor som klasserna för 45-54 år (20 personer) respektive alla 55-64 år (19 personer).

Noterbart. Således kan man möjligen säga att ”3 hinder” och ”fyra eller fler hinder” är något överrepresenterade i åldersgruppen 18-29 år. Vidare att de är något underrepresenterade i de två högsta åldersgrupperna, det vill säga 45-54 år respektive 55-64 år.

Kommentar från socialförvaltningen:

Diagrammet illustrerar den generella bilden av utmaningar som finns i det uppdrag som AFI och andra aktörer delar för att föra målgruppen närmare arbetsmarknaden och anställning.

Generellt kan slutsatsen dras att gruppen som inte har några hinder alls kan bedömas stå allra närmast arbetsmarknaden i förhållande till de andra ”arbetslösa” på socialförvaltningen. I förhållande till andra arbetslösa på arbetsmarknaden bedöms gruppen i stora delar att tillhöra dem som bedöms befinna sig långt ifrån arbetsmarknaden. Utländsk bakgrund och långtidsarbetslöshet kan vara tillräckliga faktorer för att individen inte ska räknas i skaran av ”anställningsbara” även när efterfrågan på arbetskraft är högt.

Det som är ett viktigt observandum är att ungdomar mellan 18-29 år framstår som en grupp med en mångfacetterad problembild.

Insatser

Kategoriseringen av insatser har gjorts med hjälp av funktionstrappan. Funktionstrappan är utformad av Team Utreda och används numera även av Samordningsförbundet Centrala Östergötland för att beskriva de olika processtegen som är relevanta i arbetet med att hjälpa och stötta individer för att kunna bli självförsörjande genom lönearbete.

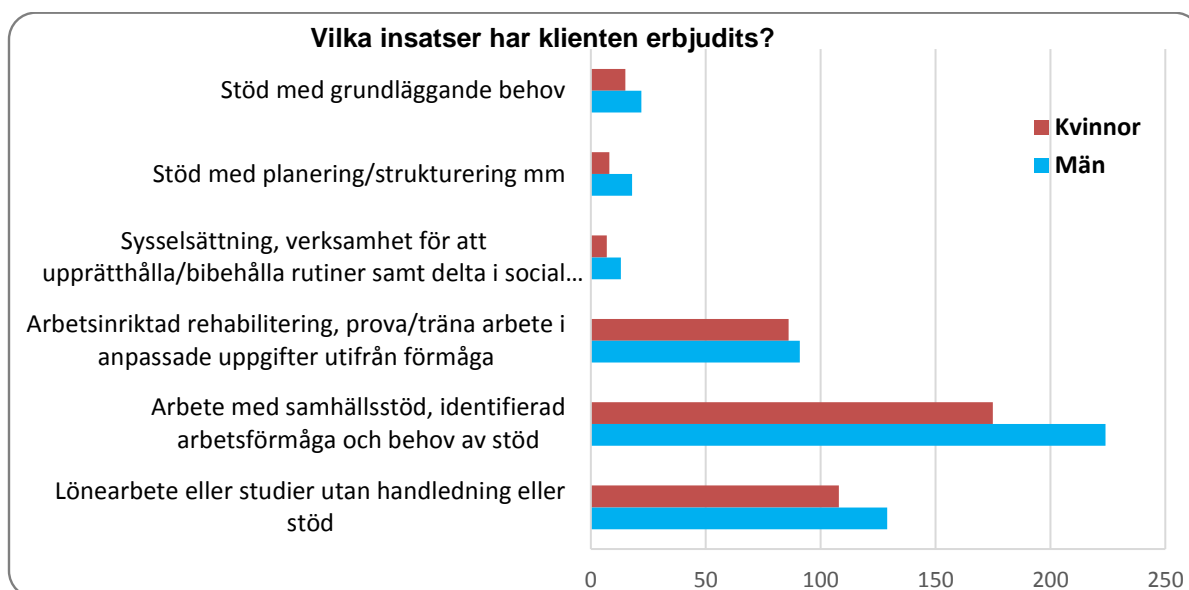
Följande kategoriseringar har använts för att beskriva insatser som till individer inom målgruppen ”arbetslösa”:

- Stöd med grundläggande behov
- Stöd med planering/strukturering
- Sysselsättning, verksamhet för att upprätthålla/bibehålla rutiner samt att delta i social samvaro
- Arbetsinriktad rehabilitering, pröva/träna arbete i anpassade uppgifter utifrån förmåga
- Arbete med samhällsstöd, identifierad arbetsförmåga och behov av stöd
- Lönearbete eller studier utan handledning eller stöd

Erbjudna insatser

I instruktioner till socialsekreterare och handläggare har det förtydligats att endast de insatser som har erbjudits eller har varit pågående under de senaste två åren ska anges. Även om insatsen inte har blivit av men har erbjudits ska den anges. Att ange fler svarsalternativ har varit möjligt.

Diagram 21. Insatser som klienten har erbjudits – antal fördelat på kvinnor och män

Kommentar från socialförvaltningen:

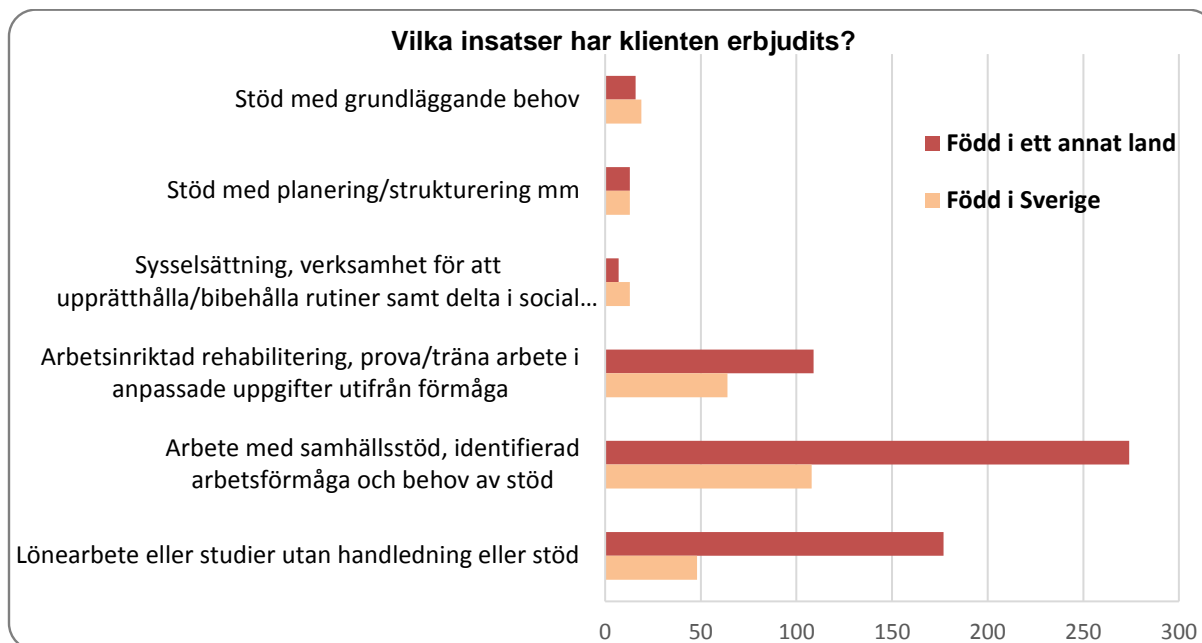
Det är viktigt att ha i åtanke angående de insatser som har erbjudits att insatser inte har fullt ut kunnat erbjudas utifrån de behov som klienten har. I hög grad har tillgången till insatser styrt vad som kan erbjudas. Av den anledningen har insatser som handlar om ”stöd med grundläggande behov”, ”stöd med planering och strukturering” samt ”sysselsättning” inte kunnat ges i högre utsträckning än det som framgår av diagrammet. AFI har försökt att påtala att behov av dessa insatser finns i mycket högre omfattning än det som finns att tillgå i dag. Det är också viktigt att ha i åtanke att de som skulle kunna vara föremål för de första 3 insatserna i diagrammet hamnar oftast i andra orsaks-koder än ”arbetslös” och finns därför inte inom kartläggningen av målgruppen i lika stor utsträckning.

Gällande kategorin ”arbete med samhällsstöd, identifierad arbetsförmåga och behov av stöd” bör siffrorna tolkas med en viss försiktighet. Till viss del kan det handla om att klienten har fått arbete med samhällsstöd; i andra fall kan det handla om att ett behov av stöd utifrån arbetsförmågan har identifierats, men att stödet inte har kunnat erbjudas. Detta har bekräftats i fokusgruppsdiskussioner, som är den kvalitativa delen av kartläggningen.

Processen ut i egen försörjning handlar ofta om att individen behöver flera olika sorters insatser där vissa saker kan och ska göras parallellt och andra i för individen relevant ordning. För att AFI ska lyckas med att föra individen närmare arbetsmarknaden eller till och med till anställning behövs samarbete med flera aktörer. I samarbetet behöver insatser och målsättningar koordineras aktörer emellan så att alla är med i processen på rätt sätt i rätt tid och med rätt målsättning.

Även om individen har erbjudits arbete med samhällsstöd och till och med påbörjat ett lönearbete/studier kan det fortfarande finnas behov av att ansöka om ekonomiskt bistånd – detta framgår av diagrammet. Orsaken kan vara att individen har fått arbete på deltid och inte kan försörja sig/sin familj med inkomsten utan behöver få heltidsarbete. En annan orsak kan vara att individen inte har kunnat behålla anställningen och att den har avslutats eller att individen har avbrutit sina studier och är åter aktuell på AFI.

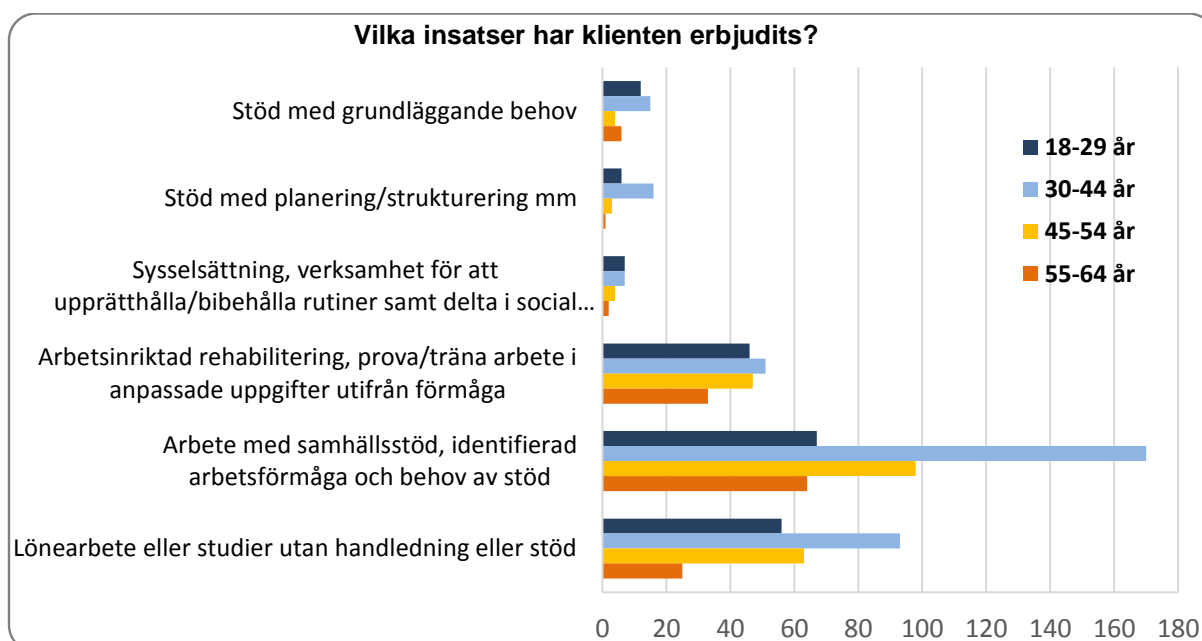
Diagram 22. Erbjudna insatser för individer födda i Sverige och i annat land

Kommentar från socialförvaltningen:

Samma kommentar här som har tidigare getts angående de första tre insatsområden i diagrammet. Möjligheten att ge insatser har berott mycket på vilken tillgång till insatser som har funnits och inte enbart utifrån vilka behov som har funnits.

Diagram 23. Erbjudna insatser och åldersfördelning

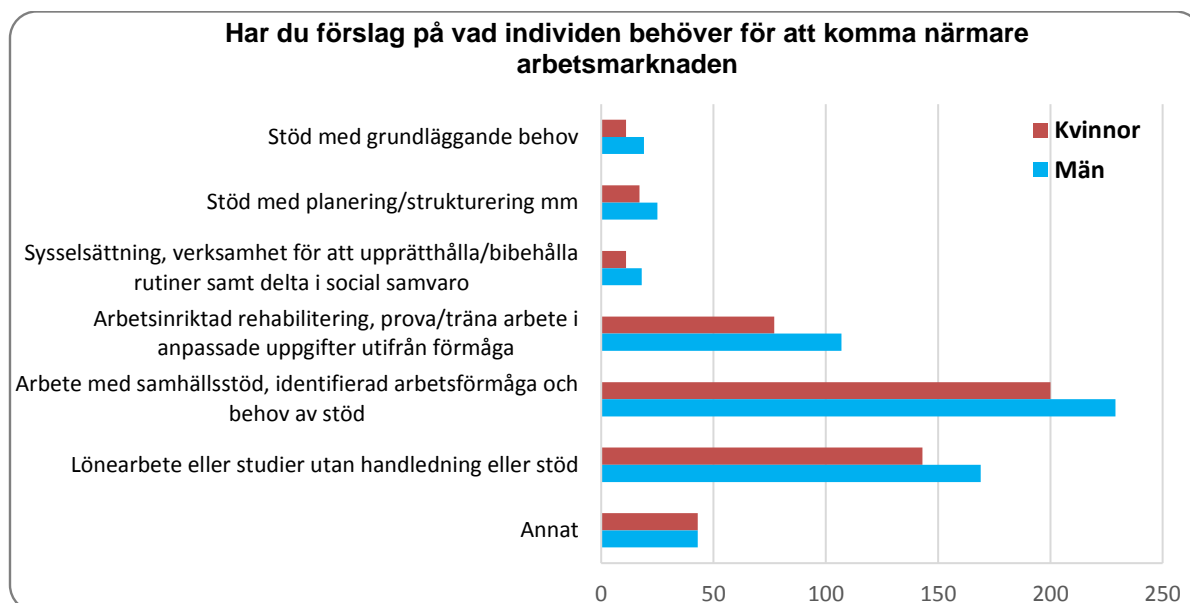
Kommentar från socialförvaltningen:

Observera att då 30-44 åringar tillhör den största åldersgruppen inom kartläggningen är det också den gruppen som har erbjudits insatser i hög grad.

Förslag på insatser

Att ange fler svarsalternativ har varit möjligt.

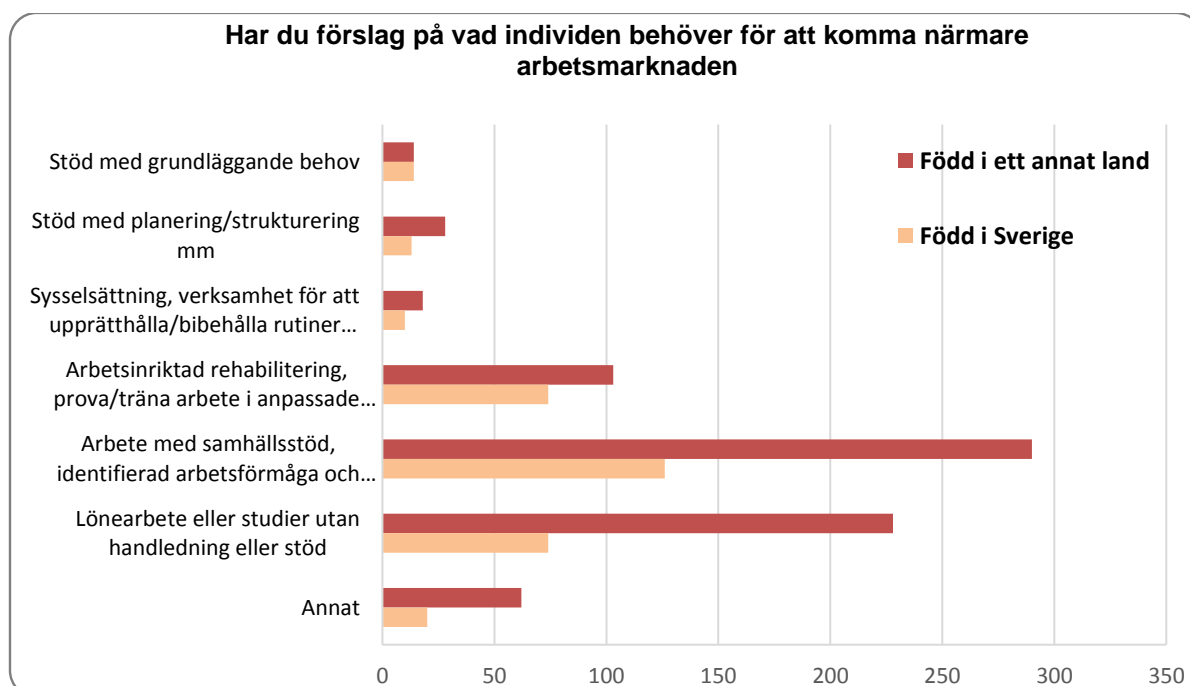
Diagram 24. Förslag på insatser fördelat på kvinnor och män

Kommentar från socialförvaltningen:

Som det framgår av diagrammet har socialsekreterarna/handläggarna uppgett i hög utsträckning att deras förslag på insatser stämmer överens med de insatser som redan har erbjudits till klienten. Här handlar det om att socialsekreterarna/handläggarna ser ett behov av andra typer av stöd inom angivna kategorier än det som redan finns alternativt kortare väntetider/lägre trösklar till redan befintliga insatser. Vissa insatser som redan finns behöver bli mer individualiserade.

Diagram 25. Förslag på insatser för individer födda i Sverige och i annat land

Kommentar från socialförvaltningen:

Vad gäller det här diagrammet är det viktigt att komma ihåg att andel födda i Sverige utgör cirka en tredjedel av den totala målgruppen. Den tendensen som kan utläsas av diagrammet är dock att för individer födda i Sverige handlar förslag på insatser om att få stöd med grundläggande behov, stöd med planering/strukturering och sysselsättning i högre utsträckning än för de som är födda i ett annat land. I övrigt skiljer sig inte behovet av insatser nämnvärt.

Resultat från fokusgruppsdiskussioner

I enkäten fick socialsekreterarna och handläggarna möjlighet att för varje individ ange förslag på insats som individen behöver för att komma närmare arbetsmarknaden. För att få möjlighet att diskutera och analysera svarsresultatet genomfördes fokusgruppsdiskussioner av avdelningschefen, tillsammans med gruppchef och tiotal erfarna socialsekreterare/handläggare. Syfte med fokusgruppen var att nyansera svaren som gavs på individnivå och lyfta upp dem på gruppnivå. Att genomföra fokusgruppen var särskilt viktigt då kategoriseringen av insatser annars hade kunnat ge onyanserade svar.

Det blev tydligt i fokusgruppsdiskussionen att det generella svaret var att individen behöver insatser i kategorin ”arbete med samhällsstöd, identifierad arbetsförmåga och behov av stöd”. Det saknas tillräckligt med arbetsprövningsplatser som går att kombinera med utredningsinsats för att få fram individens resurser och stödbehov.

Det framgick också med tydlighet att utöver ovanstående måste individen få annat individuellt stöd under tiden i insats. I vissa fall behövs stödet initialt under anställningstiden för att anställningen ska kunna bli hållbar även på lång sikt.

Det som support-och arbetsteamet i Linköping erbjuder som metod, dvs. ”supported employment”, efterfrågas för fler individer än det finns möjlighet att erbjuda i dagsläget. De insatser som tillhör den här kategorin går främst att tillgå via Arbetsförmedlingen för närvarande. De är svåra att få till för socialförvaltningens målgrupp och platserna upplevs vara för få. Önskemålet som kom fram från fokusgruppen var att Jobb-och Kunskapstorget skulle kunna utveckla den här typen av insatser.

Team Utreda Arbetsmarknadsinriktning arbetar med individuellt stöd som inte är lika omfattande som support-och arbetsteamets ”supported employment” metod men är en framgångsrik metod för vissa individer som anvisas dit internt av AFI:s socialsekreterare och handläggare.

Ett annat generellt observandum var att komplexiteten i målgruppens olika behov kräver möjligheter att anpassa insatser individuellt utifrån de behov av stöd som individen har.

Avslutande reflektioner

Resultatet av kartläggningen av målgruppen ”arbetslösa” har till stor del bekräftat den erfarenhetsbaserade kunskapen om målgruppen som redan finns hos ledningsgruppen på AFI. Resultatet har också bidragit till att få nyanser och tydlighet i volymer samt kunnat avgränsa/tydliggöra olika faktorerens betydelse och påverkan för vissa subgrupper. Att den erfarenhetsbaserade kunskapen om målgruppen i hög grad överensstämmer med de resultaten som kartläggningen visar tyder på bra kontroll, kunskap och kännedom om målgruppen trots att det saknas möjligheter att kontinuerligt samla nödvändiga uppgifter digitalt. Förhoppningen är att utvecklingen av ett sådant system kommer att påbörjas inom snar framtid på nationell nivå genom SKL eller Socialstyrelsen.

Att kontinuerligt kunna följa utvecklingen av de olika målgrupperna är att föredra utifrån många aspekter. Ögonblicksrapporter av detta slag är tids- och resurskrävande, även om det har varit angeläget och viktigt att genomföra en kartläggning av målgruppen och analysera den. Det finns en risk att sakuppgifterna inom rapporten förlorar sin aktualitet efter några månader – exempel på sådan ”färskvare” är uppgifter om volymer inom kartläggningen. För att kunna bedriva ett eget aktivt och kontinuerligt arbete samt säkerställa bra planerings- och beslutsunderlag för målgrupper som ”arbetslösa”, ”sjukskrivna” och andra grupper som AFI arbetar med skulle det vara önskvärt att få resurser i form av sakkunniga till socialförvaltningen.

Rapporten tydliggör komplexiteten som finns i arbetet med att stötta de individer som bedöms som ”arbetslösa” att kunna komma ut i egen försörjning så snart som det är möjligt. Långtidsarbetslösheten i sig är en tydlig faktor som utöver de andra uppräknade faktorerna påverkar arbetsgivarna i valet av kandidat. Kombinationen av faktorer som exempelvis utländsk bakgrund och långtidsarbetslöshet kan ibland vara tillräckligt för att individen inte ska räknas i skaran av ”anställningsbara” även om individen i övrigt skulle kunna bedömas vara tillräckligt kvalificerad/anställningsbar.

På samhällsnivå:

Att den här stora målgruppen ”arbetslösa” finns på socialförvaltningen beror bland annat på andra samhällsaktörers misslyckande och deras krav på kvalificering. Dessa krav gör att vissa individer exkluderas och grupper av människor hamnar utanför de samhällssystem som är byggda för att tillgodose de behov som ex. arbetslösa, funktionsnedsatta och sjukskrivna har.

Det borde vara samhällsekonomiskt mest fördelaktigt att de samlade resurserna används på bästa sätt för de behov som finns. Den exkludering som nu sker kräver på ett sätt att parallella system behöver byggas för vissa grupper av människor endast för att de inte av ekonomiska eller andra skäl kan kvalificera sig för befintliga insatser.

För att minska inflödet till socialförvaltningen är det oerhört viktigt att den SFI-undervisning som ges främst under etableringstiden för nyanlända kan fånga de olika nivåer av lärförmåga som finns och kan ge adekvat undervisning på den nivå som individen befinner sig på. För att kunna uppnå målsättningen med att halvera tiden för etablering i samhället för nyanlända behövs arbete med parallella insatser av olika slag där språkinläring ihop med praktik på arbetsplats eller annan lämplig insats skulle vara att föredra.

På kommunal nivå:

Ett önskemål från socialförvaltningens sida är att SFI-undervisning ska kunna kombineras i högre grad ihop med andra insatser som kan påskynda individens etablering i samhället och hans möjligheter att bli självförsörjande.

Det behövs **ett nytt förhållningssätt gentemot den ”arbetslösa” gruppen**. Individer ska ses som en tillgång för samhället och utgångsläget för att starta processen mot egenförsörjning ska vara att alla vill och kan arbeta. Onödiga kvalificeringskrav behöver tas bort från de olika verksamheterna för att individen ska kunna komma in i verksamheten och få insats. Borås-modellen är ett framgångsrikt exempel på att erbjuda insatser utan alltför höga trösklar för individen.

Socialekreterarna och handläggarna på socialförvaltningen är nyckelpersoner i arbetet ihop med andra aktörer, för att få individer att närma sig arbetsmarknaden.

För att lyckas i arbetet med att föra individen närmare arbetsmarknaden och anställning krävs bland annat:

- Insatser som är i viss mån anpassade efter individens behov och förutsättningar
- Tillräckligt med insatser utifrån individens behov
- En kedja/fläta av insatser som sker parallellt och i följd utan längre väntetider eller ”glapp” i steg från en insats till en annan
- Att det finns tid för nyckelpersoner som socialekreterare/handläggare och andra aktörer att hålla jämna steg med varandra i processen
- Att det finns ett tydligare gemensamt ansvar mellan olika aktörer i processen (Arbetsförmedlingen, Jobb-och Kunskapstorget, Regionen, Försäkringskassan etc.)
- Att ha rimliga förutsättningar att samarbeta med andra aktörer
- Att kontakter utvecklas mellan näringslivet och kommunen för att hitta anställningar för individer från målgruppen

Arbetsmarknaden i Linköping efterfrågar inte i någon större utsträckning arbetskraft med den kompetens och yrkeserfarenhet som de som bedöms kunna stå till arbetsmarknadens förfogande har och som tillhör den undersökta målgruppen ”arbetslösa”. Många kommuner har inrättat s.k. kommunala utvecklingsanställningar. Dessa anställningar innebär att individen under tiden i sin anställning får lön, sysselsättning, möjligheter till kompetensutveckling, erfarenhet, framtida referenser samt kan kvalificera sig på sikt för både sjukförsäkring och arbetslöshetsersättning.

Arbetsförmedlingens ändrade uppdrag och kraven på vilka som bedöms kunna vara aktuella för deras insatser har ökat. Under senare tid har frågan varit mer påtaglig, då Arbetsförmedlingen har börjat skriva ut personer som tidigare har varit inskrivna och aktuella för jobb-och utvecklingsgarantin. Bedömningen är att andelen inskrivna på Arbetsförmedlingen lär minska och fler blir helt beroende av kommunens arbetsmarknadsinsatser och övriga arbetsbefrämjande insatser.

Det finns ett stort behov av att kunna utöka samarbetet med Regionens olika vårdinstanser, främst för att få skriftliga underlag i bedömning av graden av arbetsförmågan så att relevanta insatser kan planeras. Ett utökat samarbete behövs även för att få till möten med Regionen för SIP (samordnad individuell planering).

Frågor att arbeta vidare med på verksamhetsnivå på AFI:

Det finns ett antal frågor där resultatet av kartläggningen ger upphov till att utveckla vissa processer inom AFI. Avdelningen behöver arbeta vidare med samarbetsfrågor med andra aktörer för att hitta möjligheter till mer individuellt anpassade insatser. En förhoppning är att VISA-projektet (ett ESF-projekt som avdelningen är projektägare för) kan bidra med innovativa metoder och att nya insatser kan skapas bland annat för målgruppen ”arbetslösa”.

Att satsa på arbetet med att öka processkunskapen hos socialsekreterare och handläggare är viktigt för att fler ska kunna ägna sig åt dessa komplicerade och svårmanövrerade processer och kunna planera och koordinera insatser för individen, tillsammans med andra aktörer.

Arbetsgruppen som arbetar med unga vuxna behöver förstärka sitt samarbete med Regionen för att de individer som har psykisk ohälsa snabbt ska kunna få vård och stöd.

Större volymer av individer behöver komma ut till insatser hos främst Jobb-och Kunskapstorget och rustas för att närma sig arbetsmarknaden. Avdelningen för arbetsmarknad och integration behöver få ett tydligare uppdrag att med ett nytt förhållningssätt arbeta med dessa individer så att trösklar till insatser minimeras. Utgångspunkten ska vara att alla som kan och vill arbeta ska anvisas dit.

Laila Hämäläinen
Avdelningschef
Avdelning för försörjningsinsatser (AFI)
Socialförvaltningen
Linköpings kommun